JÄRVA TEATAJA

TEISIPÄEVAL, 2. NOVEMBRIL 1943. A. 3. AASTAK. NR. 126. ÜKSIKN PN.. 5

Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, telef. 30. Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind Rmk 0.60 kuus. ● Peatoimetaja: Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht. Paide Trükikoja trükk

Oktoobris uputati 301.700 brt vaenlase kaubalaeva-ruumi

Raskesti vigastati üle 270.000 brt laevaruumi, millisest osa kahtlemata hävis — Sõjalaevadest hävitati oktoobris 1 ristleja, 11 hävitajat, 2 vahilaeva ja 4 kiirpaati

Führeri peakorterist, 1. nov. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Dnjepri alamjooksust lõuna pool on käimas ägedad võitlused läbimurdnud vaenlase klirete üksustega. Liikuvate saksa võitlusüksuste julgete tiivalöökidega kandsid nõukogud seal tunduvaid kaotusi.

Labingus Dnjepri käärus teeb meie vasturünnak häid edusamme. Vaenlase tugevad rünnakud edela pool Dnjepropetrovski ja kagu pool Krementshugi varisesid kokku meie tõrjetules.

Rinde keskosas piirdus võitlustegevus nõukogude kohalikkude rünnakutega senistes raskuspunktides, mis tõrjuti kõik, osaliselt vasturünnakutega.

Rindelt Ilmjärvest kuni lääne pool Leningradi teatatakse ainult mõlemapoolset elavat rünnaküksuste tegevust.

Oktoobris hävitati idarindel 2795 tanki ja 1442 lennukit.

Lõuna-Itaal'as tõrjusid meie üksused tugevad briti-ameerika rünnakud läbimurukatsed mõlemal pool Volturnot tagasi. Nad asuvad nüüd positsioonidel Itaalia lääneranniku ja Matese mäestiku vahelistel loode suunas asuvatel kõrgustikkudel. Kuna vaenlane järgnes Volturno lõigus kohe, järgis ta meie liikumisele edasi lääne suunas ainult kõheldes.

Üksikud briti lennukid lendasid päeval vallutatud läänealade kohale ja mööduud ööl ka Põhja- ja Lääne-Saksamaale, heites laialipillatuit pomme. 4 vaenlase lennukit tulistati alla.

Õhujõud ründasid ööl vastu 1. novembrit uuesti üksikeesmärke Londoni ruumis.

Võitluses briti-ameerika mereühenduste vastu uputasid sõjalaevastik ja õhujõud oktoobris 52 kaubalaeva 301.700 brt. 18 vaenlase kaubalaeva üle 100.000 brt. vigastati nii raskelt, et tuleb arvestada enamiku neist laevadest upuumisega. Edasi vigastati 27 kaubalaeva 170.000 brt.

Võitluses vaenlase laevastikuüksuste vastu hävitasid sõjalaevastik ja õhujõud 1 ristleja, 11 hävitajat, 2 valve- ja 4 kiirpaati. 5 ristlejat, 7 hävitajat ja arvukalt teisi vaenlase sõjalaevastikku kuuluvaid üksusi vigastati nõnda raskelt, et võib arvestada ka ühe osa nende laevade hukkumisega.

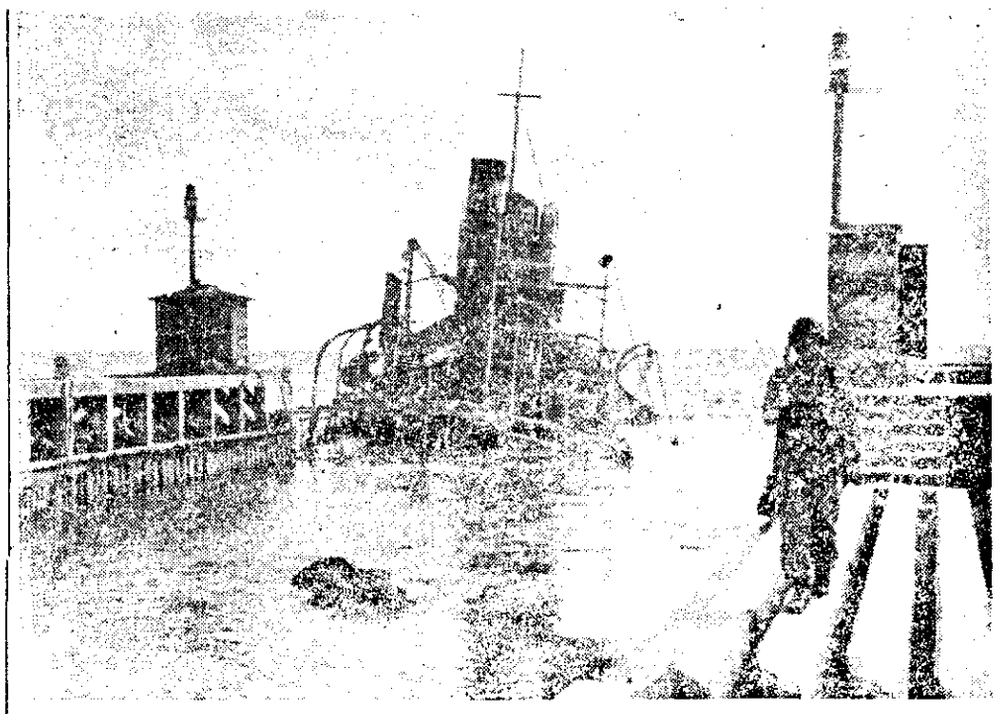

Siia ei saa inglased enam sisse sõita! Ühe väikese sadama suue Itaalias, mis suleti uputatud aurikuga. (PK.-sõjak. Mendl. Wb.)

Uputati 6 vaenlase laeva mahuga 28.500 brt

Viimase kolme päeva jooksul kaotasid nõukogud idarindel üle 400 tanki. — Soome lahes uputati vaenlase kahurpaat ja kaks kiirpaati

Führeri peakorterist, 31. okt. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Idarinde lõunaosas seisid meie väed jälle rasketes võitlustes.

Asovi mere ja Dnjepri vahel tõrjuti tugevad vaenlase rünnakud.

Dnjepri käärus nurjusid lääne pool Zaporoshjet ja edela pool Dnjepropetrovskit arvukad nõukogude rünnakud.

Meie vasturünnakud põhja pool Krivoi Rogi arenevad vaatamata vaenlase vibasele vastupanule soodsalt.

Idarinde keskosas andis vaenlase rünnaktegevus Homeli juures ja lääne pool Smolenskit ajutiselt järele. Kohalikud rünnakud tõrjuti. Nimetatud ruumides, eriti lääne pool Kritshevi, võideti omapoolsete vasturünnakutega tagasi mõningad eelmisel päeval kaotatud tähtsad maastikulõigud.

Edela pool Velikije Luzit võitlustegevus eile veidi elavnes.

Viimase 3 päeva jooksul kaotasid nõukogud idarindel üle 400 tanki.

Sõjalaevastiku julgestussõidukid ründasid Soome lahes üht nõukogude kergete merejõudude üksust. Nad uputasid ühe kahuripaadi, samuti 2 kiirpaati, vigastades mõningaid teisi sõidukeid raskesti.

Lõuna-Itaalias üritasid briti-ameerika jõud tugevat, tankidest toetatud rünnakut runmis Türreeni mere ja Volturno vahel. Võitlused on veel täies hoos. Üks kohalik sissemurd loode pool Capuat riivitati.

Vahemere idaosas ründasid saksa võitlus- ja sööstvõitluslennukid üht vaenlase konvoid ja vigastasid pommitäistabamustega üht ristlejat ja kaht hävitajat tuuduvalt. Peale selle uputati üks 1500 brt. transportlaev.

Sõjalaevastiku 2 vähemat rannikusõidukit tulistasid Egeuse meres 24 tuuni jooksul alla 4 vaenlase pommilennukit.

Õhujõud ründasid eile päeval üksikeesmärke Suur-Londoni ruumis.

Saksa allveelaevad uputasid võitluses vaenlase mereühenduste vastu 6 laeva kokku 28.500 brt. ja ühe hävitaja. 3 teist laeva vigastati raskesti torpeedotabamustega. Peale selle tulistasid meie allveelaevad alla 6 konvoi julgestuseks rakendatud vaenlase lennukit.

Jaapanlaste edu merel

Tokio. Riigipäeva istungil teatas mereminister Shimada, et jaapani merejõud on alates 15. juunist kuni 20. oktoobrini uputanud vaenlase laevadest: 17 ristlejat, 18 hävitajat ja 70 transportlaeva mahuga 320000 brt. Samal ajal on alla tulistatud 1613 vaenlase lennukit.

Uhendriikides streigivad söetöölised

Stokholmist, 30. 10. (DNB). Renteri teatel streigivad 11 USA osariigis kokku 77 000 söekaevurit.

Hävitati rohkesti vaenlase tanke

Idarindel jatkuvad võitlused endise ägedusega. — Saksa väed annavad tugevaid vastulööke

Führeri peakorterist, 30. oktoobril. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Aasovi mere ja Dnepri vahel kestab tõrjelahing kahanematu ägedusega.

Dnepri käärus olid võitlused Krivoi Rogi juures eriti ägedad. Vaenlase üleolevate jalaväe- ja soomusjõudude läbimurrukatsed pidurdati, raskeis võitlusis püsiti oma positsioonidel ja hävitati 43 Nõukogude tanki.

Põja pool Krivoi Rogi avaldasid enamlased meie hoogsaile vasturünnakuile vihast vastupanu. Mitmel vaenlase jalaväe- ja tankiüksusel oli neis võitlusis raskeimaid kaotusi.

Mõlemal pool Homeli jäid ka eile jatkunud enamlaste rünnakud tagajärjeta. Meie vasturünnakuil võideti ajutiselt kaotatud maastik jälle tagasi. Seejuures hävitati 36 Nõukogude rasketanki võitluses asula pärast, mis mitu korda omanikku vahetas.

Lääne pool Smolenskit puhkesid uued rasked tõrjevõitlused. Pärast ägedat suurtükiväe ettevalmistavat tuld tungis vaenlane kogu päeva ikka jälle suure arvu tankide ja lahingulennukite toetusel oma rünnakahelikega peale. Vihaseis võitlusis püsis silmapaistvalt võitlev jalavägi, keda tõhusalt toetati meie suurtükiväe ja miiniheitjate tulega, oma positsioonidel.

Mujalt idarindelt teatatakse vaid elavaist kohalikest võitlusist, eriti ruumis lääne pool Kritševit.

Lõuna-Itaalia rindel tõrjuti mõni Inglise ja Põhja-Ameerika jõudude rünnak meie positsioonidele mõlemal pool Volturnot.

Kiired Saksa võitluslennukid ründasid seal hea eduga vaenlase järelveokolonne rindele viivail teedel.

Miljard rünnakule!

Jaapani üleskutse Ida-Aasia rahvastele

Tokio, 29. 10. (DNB) Jaapani saadikutekoda võttis oma istungil neljapäeval vastu otsuse, milles kutsutakse kogu Ida-Aasiat üles maha raputama Anglo-Ameerika ahelaid ja kaasa aitama maailmarahu loomisele. Otsuses üteldakse:

„Meie riigi suureks põhjapanevaks ideaaliks ja Suur-Ida-Aasia ühiseks eesmärgiks on võimaldada kõigile maadele neid vääriv seisukoht maailmas, võimaldada kõigile rahvaile elada õnnes ja ehitada üles uut, õiglusele rajatud maailmakorda. Meie vaenlaste, Inglismaa ja USA, ohjeldamatu auahnus, nende ülemvalitsus Ida-Aasias on nüüd hävitatud.

Suurema Ida-Aasia ülesehitamine teeb nüüd iga päevaga kiireid edusamme ja ühise heaolusfääri moodustavate maade põhialused kindlustatakse veelgi. Brima ja Filipiinid on juba saavutanud oma ammuigatsetud iseseisvuse, India asutas ajutise valitsuse ja hakkab end vabastama Briti türannia ahelaist, kuna Tšungkingi režiimi on kaotanud igasuguse aluse oma vastupanu pikendamiseks.

Nii olgu see siis otsustatud, et nüüd ründab Ida-Aasias üks miljard leegitsevas vaimustuses ühinenud inimest, et hävitada meie ühised vaenlased, Inglismaa ja Ühendriigid, et vabastada Ida-Aasia ja saavutada seeläbi kestev rahu.'

Reedel enne lõunat toimus ülemkojas riigipäeva erakorralise istungi pidulik lõppkoosolek, millest võtsid osa mõlema koja liikmed täielarvul. Koosolekul kandis peaminister Tojo ette keiserliku käskkirja riigipäeva istungi lõpetamise kohta.

Führeri üleskutse saksa noorsoole

Führeri peakorterist, 30. oktoobril.

Saksa noorsoo kutseliste võistluste puhul, mis sõja ajal esmakordselt korraldatakse 15. jaanuaril, avaldas Führer järgneva üleskutse:

Töötav saksa noorsugu!

Meie eeskujuks on saksa sõduri sangarlikkus ja meie kohuseks on kodumaa sõjapanuses olla vääriline sellele sangarlikkusele. Sõjapanuse hulka kuulub elukutseline töö. Juba rahu ajal oli kutseline võistlus töötavale saksa noorsoole ta saavutustaste puhkemiseks.

Täna kutsun mina teid uuesti üles riiklikuks kutseliseks võistluseks. Kinnitage teoga töökohal meie sõdurite truudusvannet. Võitlust rindel peavad vahvaimad, võitlus kutselisel alal peab meile näitama tubleimaid ja peab nad, väljaöppe ja annete soodustamise abil viima juhtivale kohale. Teie panus kutselisel võistlusel olgu tõendiks teie vankumatust usust võidusse.

Adolf Hitler

750.000 USA sõdurit õpib lugema ja kirjutama

Stokholm. Ameerika ajakiri „Readers Digest" teatab, et USA sõjaväe värbamiskomisjonid ei võinud vastu 750.000 noort sõjaväekohuslikku ameerikiast, kuna need ei osanud ei lugeda ega kirjutada.

Ajakiri lisab, et see arv kujutab endast ligikaudu 50 diviisi koosseisu. Kuna USA armee ei või loobuda nii paljudest sõduritest, tuli sisse seada elementaarklasse, kus kirjaoskamatud 6 päeva nädalas peavad iga päev õppima lugema ja kirjutama. Õppeaeg ão ette nähtud 15 nädalat.

Anglo-ameeriklaste okupatsiooni tõeline pale

Algecirasest, 30. 10. (DNB). Nagu teatatakse USA rahaministri Morgenthau, kes viibis Lõuna-Itaalias, saatjaskonnast, suureneb Napolis nälga ja raske veepuuduse kätte surijate arv pidevalt. Päevas maetakse umbes 250 inimest, nende hulgas arvukalt lapsi. Need kõik surevad eeskätt jõuetusse.

Algul tegid anglo-ameeriklased ja nende haldusaparaat Lõuna-Itaalia elanikkonnale kõiksugu lubadusi, milliseid aga ei peetud. Rahvale ei muretsetud, nagu tõendab olukord Napolis isegi mitte kõige hädavajalikumat. Ka Sitsiilias on olukord varustamise alal äärmiselt kriitiline. Nii kutsus Palermos lord Renneli, „Amgoti" juhi, väljendus, et anglo-ameeriklaste juevu ei rakendata elatisvahendite veoks Itaaliasse, esile sadamatööliste streigi. Streikijad tahavad alles siis tööle asuda, kui ka tsiviilelanikkonnale kindlustatakse piisavalt laevaruumi. Palermo sadamakomandant tegi korralduse, et kõik streikijad alustaksid 24 tunni jooksul uuesti tööd.

Neegus nõuab enesele itaalia töölisi

Barcelona, 29. 10. (DNB) Neegus on Inglise-Ameerika sõjaväevõimudelt Lõuna-Itaalias nõudnud enesele mitu tuhat itaalia töösõdurit, nagu Gibraltarist teatatakse.

Neegus soovivat, nii üteldakse edasi, et tööjõu kontingentide jaotamisel igal juhul ka teda meeles peetaks, ja meenutavat Briti valitsuse poolt temale antud lubadust pakkuda temale, neegusele, ja tema maale rahuldust sel korral, kui Inglismaa tuleb võitjaks Itaalia üle.

Saksamaa tunnustas vaba India valitsust

Berliinist, 29. 10. India vabadusliikumise juht Subhas Chandra Bose teatas Saksa valitsusele, et tema juhtimisel on moodustatud vaba India ajutine valitsus.

Saksa välisminister von Ribbentrop teatas president Bosele saadetud telegrammis, et Saksa valitsus tunnustab vaba India valitsust, ja väljendas ühtlasi Saksa valitsuse ja saksa rahva siiraimaid soove india rahva õnnelikuks tulevikuks.

„Viibimine põrgus"

Genf, 29. 10. (DNB) Selle üle, mis sõjaminister Stimson, kindralstaabi ülem Marshall ja teised USA sõjalised asjatundjad saadikutekoja kinnisel istungil teisipäeval sõjaolukorra kohta seletasid, on nüüd mõningaid asju läbi immitsenud. Nii teatab „Manchester Guardian" kongressi liikmete seletuste põhjal olukorra kohta Ida-Aasias, et Jaapan ehitab kiiremini lennukeid kui liitlased neid suudavad purustada.

Inimprobleem ei olevat jaapanlaste juures nii tõsiseks muutunud kui Ühendriikides. Järelevedu jääb endiselt praeguse sõja peaprobleemiks, sest maabumistel on raskeid kaotusi ja sellest ollakse veel kaugel, et asendada laevatransporte lennukite omaga.

Üks kongressiliige ütelnud salaistungi kohta kokkuvõttes: „Kindral Marshall andis meile mõista, et viibime ühes praeguse sõja põrgus".

Kolm Briti pommituslennukit kukkus merre

Berliin, 30. 10. (DNB) Neli Saksa jahilennukit kohtas 28. oktoobril Rhodose vetes kolme kahemootorilist Briti pommituslennukit „Marylandi" tüübist, mis nähtavasti viibisid luurelennul. Tuudes ära Saksa lennukid, püüdsid nad tagasipöördumise teel minema pääseda, ent nad sunniti õhuvõitlusele ja tulistati varsti üksteise järel alla.

Kaks Briti lennukit kukkus merre ja uppus kohe. Kolmas „Maryland" püüdis laskuda veepinnale, plahvatas aga ja põles ära.

Seega lõppes Briti luureoperatsioon kõigi masinate täieliku hävimisega, kuna neli Saksa jahilennukit võis täisarvuliselt oma lendu jatkata.

Oleme uhked neile noortele

Estonia kontsertsaal on olnud ikka selleks ruumiks, kust kõlanud meie rahvale ja ta ajaloole määrava tähtsusega sõnad või kust saanud alguse määravad mõtted. Kui läinud kolmapäeval samasse ruumi kogunes jälle sadu inimesi üle kogu maa, et kuulata Eesti Omavalitsuse juhi dr. H. Mäe ja Eesti väeosade kindralinspektori SS-oberführer Soodla ajaloolisi sõnavõtte, siis selgus peagi, et seekordsed kõned kujunevad mitte ainult ajalooliselt äärmiselt määravaiks, vaid ka — kannavad üllataval kombel juba nende kestuse ajalgi koosolijaist paljude mõtted sellest ruumist hoopis kaugemale, naelutades need eriti kahele momendile meie mitte just kauges minevikus.

Üheks selliseks ajalooliseks momendiks, milline meenus kõnesid jälgides, oli mälestus otsustavast ajajärgust Vabadussõja algul, kus noored koolipoisid jätsid õppetöö ja raamatud ning haarasid tulihingelises vaimustuses relva järele, et esiisadelt päritud võitlusvaimust nakatatuna kaitsta bolshevismivastases võitluses oma maad ja rahvast. Teiseks momendiks, milline kõnesid jälgides meenus, oli mälestus neist painajalikest päevist, millal „sõpra" ennast, kes pidi tulema meid parajasti idast „kaitsma", ei olnud veel nähagi, kuid millal rahvalt võeti juba järgneva „sõprus-aasta" märgiks relvad. Kõik ülejäänu nende kahe sündmuse vahemaal on meile kasvanud selleks liialt südamesse, et tekiks veel vajadust seda siinkohal eriti meenutada. On see ju eesti rahva ilusaim ajajärk.

Meil on püsinud aga hästi meeles ka kõik see, mis olnud ja sündinud peale selle, kui eesti rahvalt võeti relvad. Meie teame nüüd, miks nimelt võeti meilt relvad ja meie teame ka, miks „sõber"ei julgenud ennast enne näidata laiematele hulkadele ega laiematel aladel, kui eesti rahva kätte polnud jäänud enam tublit pussigi.

Sündmused on teinud sellest ajast arvates, millal eesti rahvas „sõbra" käsul desarmeeriti, kümme keerdu. Kümned tuhanded eestlased on võidelnud omale taas kätte relvakandmise õiguse ja kümned tuhanded eestlased ida võitlustandril on kirjutanud eestlase nimel kustumatuid kangelaspeatükke. Rahvuse mõttes nimetute kangelastega Saksa üksuste ridades siin-seal see algas, kuni sündis kangelaslik „Narva" pataljon ja vormus Eesti SS-brigaad, kes asub nüüd oma rahvusliku eluruumi piiride kaitsele.

Aga kõik see on mõneti ikkagi midagi hoopis muud. Kas või juba sel põhjusel, et seni on võidelnud ja kandnud relvi eestlastest ainult vabatahtlikud. Nüüd, läinud kolmapäeval, kostusid esmakordselt Estonia kontsertsaalis sõnad, millistega kutsuti lippude alla 1925. a. sündinud noored. Kas need noored ise aimavad aga juba ja kas nad aimavad õieti seda suurt ajaloolist au, ning ülesannet, mis langeb neile osaks, sellega, et võivad esimestena alluda rahvuslikule käsule? Kas need noored hindavad praegu õieti silmapilku ja kas nad suudavad tõmmata võrdjooni kahele momendile — mälestusele Vabadussõja algusest, kui noored tõttasid relvade juurde, ja muljeile neist hall-süngeist päevist, millal eesti rahvalt võeti relvad?

Nüüd antakse aga eesti rahval relvad jälle tagasi ja saatus tahab, et nad antakse kõige pealt samasugustele tulihingelistele noortele, nagu need ruttasid omal ajal Vabadussõtta, et seda võita. See on omamoodi sümboolne ja eriti rõõmustav. Meie võime olla täna uhked oma noorusele, kes teab, et rahvas muutub alles siis tõeliselt rahvaks, kui ta kannab relvi, ja kes ruttab relvade juurde, et kaitsta oma rahvast ja maad. Jälle kord on löönud nooruse tund ning lähemad päevad näitavad, kas seda noorust kannab õige eesti ja õige võitleja vaim. Noorus on auks oma rahvale aga noorus, kui tal pole vastutustunnet ega õiget arusaamist, võib olla ka suurimaks häbiks. Eesti noored, eeskätt aga need, keda nüüd kutsutakse oma isade maa vabaduse ja rahva tuleviku nimel, pole teinud seni ome rahvale häbi. Silmapilgul, millal paljude pilk on taas neil, peavad nad samuti hindama õieti olukorda ning — omades usku ja arusaamist, julgust ja mehisust — näitama endis sama vaimu kehastumist, mis Vabadussõja puhkedeski sundis jätma noori raamatuid ning ruttama võitlusse isade maa põlise vabaduse eest või mis sundis noori läbi süngeima punase terroriaja viima lilli ja seega tõotusi nende noorte monumentidele, kes haarasid otsustavail päevil relvad.

Noorus, kui ta on mehine, on suurimaks auks ja varanduseks oma rahvale. Ning mehine on see noorus, kes täidab oma tõotust rahva ja maa vastu. Temale võime olla uhked.

—.sp.

1925. a. sündinud meeskodanike suhtes tühistatakse asendamatuks tunnistamised

Kindralkomissari sellekohase teadaande põhjal 30. oktoobrist tühistatakse otsekohese kehtivusega kõik hiljuti läbiviidud asendamatusemenetluse alusel väljakuulutatud asendamatuks tunnistamised 1925. aastal sündinud meeskodanike kohta, kes Eesti Omavalitsuse juhi määruse põhjal 26. oktoobrist 1943 („Ametlik Teataja" nr. 20, art. 76) on kaitseteenistuskohuslikud.

Pärast sõda USA-s 100 milj. töötut

Stokholm. Ühendriikide asepresident Henry Wallace ütlenduses ühes Glewelandis peetud kõnes, et pärast sõda jääb tõenäoliselt tööta üle 100 miljoni ameerika töölise. Olukorra lootusetust rõhutas ta märkusega, et suurimat tähtsust tuleb omistada üldise tööpuuduse vältimisele, kui Saksamaa võitmisele.

Jaapani-Hiina liiduleping

Tokio, 30. 10. (DNB) Jaapani välisministeerium teatas laupäeva hommikul Jaapani-Hiina liidulepingu sõlmimisest. 30. oktoobril kirjutasid Jaapani suursaadik Masayuki Tani ja Hiina rahvusliku valitsuse president Wangšingwei liidulepingule alla.

Selle lepingu kaudu teatavad mõlema riigi valitsused, et nad on otsustanud tihedalt koos töötada, säilitades heanaaberliku vahekorra, et Suur-Ida-Aasia aseiada õigiaseie põhialusele, kusjuures üks lepinguosaline kohustub teise iseseisvust austama. Mõlemad riigid tahavad seega maailmarahule kaasa aidata, tahavad omavahel säilitada parimad sõprussuhted ning töötavad teineteisele vastastikust abi, et luua Suur-Ida-Aasia stabiilsed tingimused ja julgeolek.

Asutatakse soome keele ja kirjanduse akadeemia

Sel aastal kavatsetakse asutada soome kultuurkapitali kuludel Soome Keele ja Kirjanduse Akadeemia. Liikmeiteks valitakse nende alade silmapaistvamad tegelasjad — 12 keele- ja kirjandusteadlast. Akadeemia töökavasse jääb ka igasuguste stiililiste ja ortograafiliste küsimuste otsustamine.

Eestlaste luurerühma retk vaenlase tagalas

Esimesed raudristi-kavalerid eestlased

Esimesi eestlaste Raudristi kavalere käesolevas sõjas olid ühe eesti julgestusüksuse kompaniiülem lendur-major Feliks Robinson ja tema sõdurid: allohvitser Mihkel Puusild, reamehed Roland Lepp ja Evald Nael, kelledele anti üle saksa N. soomusdiviisi ülema poolt raskeis võitlusis Holmi all 1942. aasta veebruaris ülesnäidatud ülima sõdurivahvuse eest II klassi Raudrist. Neist kolm esimest kangelast langesid võitlustes. Allpool jutustab meile Evald Nael ühest hullijulgest luurekäigust, mille eest tema ja ta kaasvõitlejad said Raudristi, ja neljapäevasest võitlusest sissepiiratud olles.

„See oli 1942. aasta näärikuu esimesel laupäeval, tund aega enne keskööd, kui väljusime 22-mehelise rühmana, eesotsas meie lugupeetud kompaniiülem major Robinson, bolshevike poolt mahapõletatud Opotshka linnast, ülesandega sõita Juhhova külla (umbes seitsekümmend kilomeetrit läänepool Holmi), rinde tagala julgestamiseks ja bandiitide hävitamiseks. Töö, mis meil Juhhovas teha oli, seisnes peamiselt selles, et igal hommikul varakult suuskadele ja siis jahile meie põlisvaenlase — bolshevike — peale. Nagu ikka, nii ka siin: töö, mida järjekindlalt ühte ja sama moodi tehakse, muutub tüütavaks. Kui poistel oli võimalus majoriga kokku puutuda ja oli aega vestlemiseks, võis kuulda nii ühe kui teise suust neidsamu lauseid, mis hakkasid juba Põltsamaal, meie üksuse loomisel ringi liikuma: „Härra major, kas siis tõesti meie ei väärri paremat, kui seda, et siin neile läbalais ja kaltsudes partisaninärudele jahti pidada?“ — Ja nii ikka edasi. Pikisilmi ootas iga mees seda aega, millal saaks punaväelasi oma püssi kirbule võtta.

Siis ühel päeval, kuupäeva ma enam ei mäleta, saabus hetk, mis pani igal mehel vere soontes kiiremini liikuma. „Homme varahommikul kaheksal mehel end valmis panna pikemaks sõiduks. Oleme saanud ülesande toimetada luuret umbes kaksteistkümmend kilomeetrit vaenlase rinde tagalas“, kõlas käsk. See oli major R. ise, kes, ütles need sõnad.

Tundsime, et oli saabunud hetk näidata jälle kord tõsise eestlasena. Järgmisel hommikul oli iga mees, kes meist ära oli valitud, täies lahingrakmes juba varakult kogumiskohal, kus istusime autole, ja sõit läks lahti rõõmsa eesti laulu saatel vastu teadmatusele, vastu võidule või — surmale. Autol sõitsime kuni Troitsa külani, sealt saime küüthobused, kellega pidime veel mõne hea kilomeetri sõitma, enne kui saime eikellegi-maa piirini. Tee, mis sõita tuli, oli täiesti tuisanud, ja sealsed hobused, nagu ikka, igavesed viletsad setukad. Kunel mehel meie seast olid suusad kaasas. Jõudes piirini, kus siin maal oli käinud saksa sõduri jalg, olid meie hobused täiesti väsinud. Ei aidanud muud, kui panime oma õiguse maksma ja käsutasime ühest külast kaks hobust välja. Rohkem hobuseid meie ei vajanud, sest kuus meest, kellel suusad kaasas olid, pidid juba neid kasutama. Algas sõit ühe taluniku juhtimisel põlises Kalinini oblasti metsapadrikus. Teed polnud üldse. Ainult mööda jälgi, mida jätsid järele kuus suuskurit, tuli meil vaikselt ja vaevaliselt oma teekonda jätkata.

Ajal, mil saabusime ei-kellegi-maani, hakkas juba meile kõrvu kostma lahingumüra: meie ees vasakul ründas meie üksuse, major Marnoti kompanii parajasti bolshevikke ja lahing oli seal täies hoos käimas. Enesetunne minul isiklikult oli kuidagi naljakas. Olin ju elanud oma elu peamiselt külaelu miljöös, mis on loomulikult midagi muud kui veebruari pakases ja tuisus kuskil kaugel Venemaa metsapadrikus, ümbritsetud vaenlasest ja lahingumürast, ainult üheksa oma saatusekaaslast surmtõsiste nägudega läbi tihniku, — ainult nemad on sõbrad selle sõna tõsises mõttes.

Sõit läks edasi ja ikka edasi. Kuulsime, et seda metsapadrikut, mis meil läbistada tuli, pidi olema kaheksa kilomeetrit. Siis veel umbes kolm-neli kilomeetrit lagedat maad, enne kui saavutame oma sihi. Istusin tagumisel reel ühe teise reamehega. Major R. ja allohvitser Puusild istusid esimesel reel. Vaatasin ettepoole ja nägin, et major oli istunud seljaga sõidusuunas, võtnud oma kaarditasku ning uuris midagi kaardilt. Hetkeks jäi ta mõttesse, ja siis oli tema nägu jällegi külm ja otsustavuse ilmega, nagu seda hiljem sageli nägin, kui oli tegemist olukorraga, kus oli üheksa võimalust ühe vastu mitte enam tagasi tulla.

Olime juba läbistanud selle metsapadriku ja jõudnud lagedale välja. Lahingumüra mis alul oli eespool ja vasakul kuulda, oli jäänud meile juba ammu seljataha. Suuskurid vahetasid üha tihedamini sõidurada, sest lumi oli sügav ja tuul metsast väljatulles vastu. Eelpool paistis veel metsatihnikut, mis polnud küll nii hull kui see, mis meil praegu läbistatud. Jõudes sinna tihnikusse oli näha eespool küla elamuid välja peal ja leidsime isegi lumme sõidetud tee, mis tõendas, et siin ligidal elab inimesi. Nüüd muutus iga mees erksamaks. Tegevusiha hakkas iga mehe soontes pulbitsema. Majori käsul jäeti hobused seisma ja suuskurid kogunesid regede ümber. Selgus, et olime jõudnud külani, kus pidi meie teekond lõppema. Külla viis üle lageda välja kaunis sõidetud hobusetee. Suuskurid pidid kummaltki poolt teed täie hooga külla sisse sõitma ja sinna jõudes end majade varjus varjates keskpaiga poole liikuma. Meie aga — major Robinson, allohvitser Puusild, üks reamees ja mina — pidime sõitma hobustel mööda teed küla sisse.

Nüüd oli veel vaja kindlaks teha, kas külas on punaväeosi või mitte. Jätsime siis hobused paari mehe valvele metsa vahele ja hakkasime jalgsi, üle püksivärvli ulatuvas lumes sumbates, ahelikus metsaserva poole liikuma. Jõudnud metsaservani, võis juba palja silmaga näha, et külas on punaväelasi. Olin üsna majori juures, kes uuris läbi binokli küla. Olles selgusele jõudnud külas valitsevast olukorrast, ulatas major mulle kiikre, mille läbi võisin näha ühes kambas kümme või kaksteistkümmend lumemantlisse riietatud meest. Teisal nägin seitset või kaheksat lumemantlita meest ning veel ühes ja teises kohas paarikaupa ringiliikuvaid mehi.

Pilt oli selge. Kui tahtsime küla vallutada, pidime endast kolm või neli korda suuremast vaenlasest võitu saama. Raskeks tegi olukorra see, et tuli rünnata üle täiesti lageda välja. Ka laskemoona polnud meil külluses, sest iga mees oli vaid kolmkümmend padrunit kaasa võtnud ja kergekuulipilduja jaoks oli vaid kolm magasinitäit padruneid. Muide oli meil seekord kasutada vene kergekuulipilduja. Olin kindel, et käsk, mis järgmisena kuuleme, on: „Sõit tagasi!“ Mõni hetk vaikust, mille kestel meie kõigi pilgud olid suunatud majori näole, — olime vahepeal kogunenud hobuste juure, — ja siis langes otsus: „Kergekuulipilduja esimesele reele, mille meeskonnaks on Nael ja üks reamees, ja suuskurid ahelikus külla sisse nii kiiresti kui saab. Külla jõudes igat liikuvat olendit tulistada!“

Istusin reele, kergekuulipilduja kaenlas, sõrm päästikul. Mis edasi juhtus, seda enam ei mäleta, enne kui leidsin enese küla tänaval kuulipilduja taga, kus veel mõned valangud põgenevaile bolshevikele järele sai saadetud. Meil oli õnne. Bolshevikud olid meie järsust küllasõidust niivõrd reast välja löödud, et põgenesid püssipanguta. Uurisime üht ja teist külaelanikelt ja siis algas sõit tagasi. Tagasi ei jõudnud nii ruttu kui oli ette nähtud, ja oma asukohta tagasi jõudnud, kuulsime, et meid oli vahepeal juba surnuks peetud. Kord hiljem majoriga saksa pataljoni staabis käies näitas major mulle üht staabi seinal olevat krokiid, millele meie luureretk oli märgitud kangele rindest väljaulatuva sinise joonega. Sealjuures tähendas major naeratades: „See joon siin tõi meile neli Raudristi.“

Olime juba mõned head nädalad olnud rindetules edelapool Holmi ja bandiitidejaht peaaegu täielikult ununenud. Iga päev tuli tegemist teha bolshevike väeosadega ja lahinguid, mida bandiitidejahil tuli otsida, muutusid päris harilikeks näheteks. Olime kaotanud nii mõnegi vahva mehe endi ridadest vaenlase kuuli läbi, teiste hulgas 19 veebruaril ka Raudristi kavalerid allohvitser Puusilla ja reamees Lepp'a. Siis ühel hommikul, 17. märtsil, algas vaenlane õige ägedat rünnakut meie käes olevaile Dunajevo, Tsarevo ja Zaplatino küladele. Olin tookord 1. jao ülemaks ja major käskis mind oma jaoga tõmbuda külla paremal asuvale kaitsejoonele. Meie kuulipildujad töötasid palavlikult, kui bolshevikud pärast oma rasket ettevalmistavat tuld püüdsid metsast välja tulla. Kõik vaenlase katsed küla rünnakuga meilt vallutada, jäid tagajärjeta. Üks oli meil kindel: bolshevikud on rakendanud selleks suuremad jõud, et küla meie käest ära võtta. Olime seda juba varem vangidelt kuulnud, et meie käes olevad kolm küla tuleb maksku mis maksab vallutada. Olime juba hobuserauakujuliselt nende rindesse tunginud ning ohustasime nende tähtsat järelveoteed.

Oli umbes keskpäeva paiku, kui algas vaenlase tugev kahurituli, mis aga oli ebatäpne, nii et võisime rahulikult oma seisukohtadele jääda. Jälle tugev laine bolshevikke põhja suunast, keda meie kuulipildujad peagi tagasi lõid. Õhtu eel tuli major Robinson minu jao kaevikusse ja ütles, et meil tuleb küla vasakpoolsele küljele seisukohtadele asuda, sest vaenlane on hakanud sealtpoolt uute tugevate jõududega ründama, kuna paremal tiival oli momendil vaiksem. Andsin käsu meestele edasi, kes mööda lumme kaevatud jooksukraavi igaüks temale määratud kohale liikuma hakkasid. Läksin ise majoriga kaasa ja kuulsin, et meie teistest jagudest on juba viis meest haavata saanud ja üks mees — Evald Kuuskmaa — langenud. Siis läks major oma korterisse et vahepeal veelgi tugeneda bolshevike ründeõhina jahutamiseks kahurituld välja tellida. Hakkasin tihedas püssi- ja miinipildujatule all oma meeste juurde sammuma. Tundes huvi väljas valitseva olukorra kohta, tõstsin pea üle jooksukraavi ääre välja ja nägin, et kolm bolshevikku seisab umbes neljasaja meetri kaugusel minust, ja täiesti lagedal väljal. Mõtlesin, et need santlaagrid küll oma kodukohta enam ei näe. Panin püssi palge ja hetk hiljem oleks üks vaenlastest kindlasti lumele lamama jäänud, kuid minu ligidal kraavis lõhkes miin, mille killud riisusid mult vasaku silma ning tungisid mulle vasakusse reide, säärde ja käsivarde. Siirdusin omal jõul tagapool asuvasse külla, kus saksa arst mu oma hoolde võttis. Järgmisel hommikul taandusid meie mehed külast välja ja siis nägin ma veel kord major Robinsoni. Varahommikul käis ta meid, haavatuid, vaatamas ning kirus valjusti, et tema oleks kindlasti veel rohkem punaväelasi paremateile söödamaadele saatnud, kui tema poolautomaatpüss nii tihti tõrguks külma käes. Küsisin temalt, et kuidas üldine olukord on. Ta vastas sellepeale: „Olukord on halb. Pooled mehed on juba haavatud, laskemoon on otsas ja toitu pole kellelgi. Peaksime teid, haavatuid, aitama, aga meie ei saa enam iseennastki aidata.“ Nägin, et temal oli kaunis suur mure haavatute saatuse pärast selles nõiakatlas. Samal õhtul roomasin omal jõul rindest läbi sakslaste juurde. Hiljem haiglas olles kuulsin, et major Robinson oli saanud surma. Kuulsin, et ta olevat Saplatio külas kuskile ahjuvareme taha läinud ja seal püsti olles tulistama hakanud, kuhu siis üks miin peale kukkunud. Keegi meie meestest oli teda mõni minut enne surma näinud kuskil palginoti otsas istumas ja oma jalarätte seadmas, mis olnud läbimärjad.“

—e—

Vägede transport raskete relvade kaitse all üle Kertshi väina, mida Nõukogud püüdsid asjata häirida. (PK.-sõjakirj. Heuberger. Wb.)

Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe kõneles Tartus

Tartumaa Rahvakasvatusameti korraldusel toimus reede õhtul Vanemuise kontsertsaalis koosolek, kus kõneles Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe, kelle kõnet katkestasid korduvalt kiiduavaldused.

Koosolek algas avamänguga Omakaitse orkestrilt Virkhausi juhatusel. Koosoleku sissejuhatavad sõnad ütles Tartu linnapea Keerdoja. Seejärel asus kõnetooli dr. Mäe, kes pikemas kõnes valgustas meie kõikide kohustusi praegusel tõsisel ajal ja avaldas lootust, et eesti rahva tuhandeaastane võitlustee viib ka seekord meid võidule. Koosolek lõppes eesti hümniga.

Filatelistide avaloeng

Tallinna Filatelistide Seltsi, mis hiljuti oma taastegutsemisloa saamist tähistas ERÜ heaks korraldatud postmargioksjoniga, on oma käesoleva hooaja tegevuskavva võtnud ka filateeliat käsitavate loengute ja ettekannete korraldamise.

Avaloenguga esines seltsi kauaaegne liige Emil Pruhl seltsi koosolekul filatelistliku suursündmuse, nimelt VIPA kongressi üle. Kongressi puhul väljaantud markide eriblokk kujutab enesest tänapäeval ühte ihaldatavamaid filatelistlikku eset.

Kõneleja rikkalikult illustreeritud loengut kuulasid suure tähelepanuga ja huviga koosolijad, kelle hulgas oli ka saksa sõjaväelasi.

Eesti enamluse ikkest vabastamise teise aastapäeva puhul võttis Kindralkomissar K.-S. Litzmann Kadrioru lossis vastu Nõuk. Liidust evakueerunud eestlaste delegatsiooni. Pildil Kindralkomissari abikaasa vestlemas enamlaste terrori alt pääsenud eestlaste delegatsiooni naisliikmetega

Pommid Londonile

Saksa võitluslennukid teostavad hoogsaid rünnakuid isegi südalinnale

P. K.—Need ei ole suurestiilsed õhulahingud, milledes me eelmisel nädalal peagu igal ööl võitlesime Londoni kohal, sest lahingu eelduseks sõjas on raskuspunkti kujundamine inimestest ja materjalist. Lahingus võideldakse lõpplahenduseni ega hoolita kaotusist. Lahingud võivad nõuda viimse mehe ja viimse materjalipanuse. Seepärast tuleb meil vältida niisuguseid kaalukaid väljendusi.

Ja ometi toimus Thamesi metropoli kohal inglastele märkimisväärset. East Endi ja doki vahel ja citys anti meie lennukite poolt löögid, mis kordusid peagu igal ööl. Lõhkesid suurejõulised saksa pommid ja arvutute lõhkevate flakigranaatide tules ning vaevumärgatavate ööjahilennukite varjude vahel teostasid saksa noored ja vanad meeskonnad hoogsaid rünnakuid. Ning kõik see toimus vaid imestusväärselt väikeste omapoolsete kaotuste juures.

Mis London möödunud nädalal sai tunda, mis miljoneil elanikel keldreis ja varjendeis Thamesi linnas üle tuli elada, on vaid eelharjutuseks. Kodumaale aga on see usku tugevdavaks tõendiks Saksa üha suurenevast tootmisvõimest ja Saksa lendurite järelkasvu endiselt kõrgest väljaõppetasemest ka viiendal sõja-aastal. Sest need rünnakud Inglise tehastele, üksikeesmärkidele ja häirerünnakud teostati ajal, mil õhujõudude tegutsemise raskuspunkt kahtlematult on rindeil. Idas stardib eskaader eskaadri järel vaenulennule Nõukogude ofensiiviarmeede vastu, lõunas ründavad tugevad lennukiüksused Volturno ääres anglo-ameeriklaste positsioone ja Vahemere-ruumis annavad teised üksused ühe mõjuva löögi teise järel vaenlase laevadele.

Sellest hiiglasuurest koormusest hoolimata kõnelevad Saksa võitluslennukid läänes kaaluva sõna ka Inglismaa vastu. Uute kiiremate ja kõlblikeks osutanud vanade lennukitüüpidega laskis õhujõudude juhtimine läänes teostada terve rea tugevaid rünnakuid, olgu siis üksikeesmärkidele üliväga kaitstud ruumides või rünnakuil Hullile ja Portsmouthile või Londonile mitme Saksa lennukiüksuse poolt, milledest vastase tõrje jagu ei saa. Seda tõendab erakordselt väike kaotuste arv.

Me ei taha ühtki vastast alahinnata —rünnak Londonile kuulub pommituslendude kõrgesse kooli. Sel linnal on kõik eeldused soodsaks õhutõrjeks. Ta on neli aastat selle kallal palavikuliselt töötanud, on loonud õhutõrjesuurtükiväe tsoone, tuletõkkeid, balloonijulgestussalku. Kogu linn seisab ööjahilennukite kaitse all ja arvutu hulk helgiheitjaid valgustab ööd. Kuid kõigest tehnikast ja kõrgestiaretatud mõõte- ning otsimisaparaatidest hoolimata tuleb neil leppida Saksa lennukiüksuste läbimurruga kesklinna kohale.

Niisugused rünnakud on viimseks prooviks lendureile ja materjalile, nad on kohusetruu sõdurluse kehastuseks. Need mehed on mitteromantilised ja asjalikud ning sõnakehvad, alates Rüütliristi kandjast komandörist kuni aumärkideta noore kapralini raadiomonööri kohal.

Sõjakirjasaatja
Harald Jansen

Avaldati õhukaitse korraldamise määrus

Õhukaitsekohuslikuks loetakse kõik Idaalade füüsilised ja juriidilised isikud

Äsjailmunud Kindralkomissari „Amtsblatis“ on avaldatud Idaalade riigiministri määrus õhukaitse korraldamise kohta okupeeritud Idaaladel. Määruse esimene osa määrab õhukaitse ülesanded ja teostamise, kuna teine osa käsitab kohustusi õhukaitse alal.

Määruse kohaselt on õhukaitse ülesandeks kaitsekorralduste teostamine selleks, et säilitada elanikkonna töövõime ja vastupanutahe õhurünnakute ajal. Õhukaitse-rünnakuhajude korral peavad õhukaitsekohuslased kiire tegevusse astumisega abi andma ja raskete hädaohukordade tekkimisele vastu astuma.

Õhukaitseks kasutatakse võimaluste piires õhujõudude õhukaitseüksusi, kuid nende ülesannete taostamisele võib rakendada ka sõjaväeasutusi ning harilikke politseiasutusi. Kohtades, kus ei ole õhukaitsemeeskonda, allutatakse olemasolevad riiklikud, kommunaal- ja muuks selleks kohased avalikud organisatsioonid kohaliku õhukaitsejuhi üksmeelsele juhtimisele, kes korraldab neid vastavalt kohalikele oludele õhurünnakuil ja pärast õhurünnakut tekkida võivate kahjude kõrvaldamiseks ja hädaohtude tõrjeks.

Omakaitset õhukaitse alal teostab elanikkond tema juure kuuluvate asutuste ja käitistega politseiasutuste juhtimisel, kusjuures laiendatud omakaitset teostavad need asutused ja käitised, millede kohta omakaitse ei ole küllaldane.

Käitisõhukaitse teostatakse määruse alla kuuluvate käitiste poolt.

Õhukaitsevahtkonnad ja kohalikud õhukaitsejuhid määratakse kindralkomissaride poolt, kui seda ei teosta sõjaväeasutused. Kohalik õhukaitsejuht tegutseb õhukaitsevahtkonnas ja on vastutav sealse kooskõlalise töö eest. Tema määrab ka missuguste õhukaitseliikide alla kuuluvad tema piirkonna ametiasutused ja käitised.

Õhukaitsekohuslikud on kõik füüsilised ja juriidilised isikud, kes omavad okupeeritud Idaaladel elukoha, asukoha, peatuskoha või varanduse.

Selle kohustuse alla ei kuulu okupeeritud Idaaladel elavad välismaalased. Kõik õhukaitsekohuslikud on kohustatud teenuste- ja naturaalsooritusteks, kusjuures esimene neist seisab teenistusülesannete sisetundelises täitmises ja teine varaesemete loovutamises või kasutada andmises õhukaitse eesmärkide heaks.

Õhukaitses tegutsevad isikud peavad — ka pärast nende tegevuse lõppu — vaikima neile tegevuse juures usaldatud või muul teel teatavaks saanud asjaoludest, millede avalikuks tulek ohustaks maa heaolu, kahjustaks asjaosaliste õigustatud huve või millede salajashoidmine on ette kirjutatud.

Kui õhukaitseteenistust ei saa täita väljaspool tööaega, antakse õhukaitsekohuslasele selleks puhkust, kusjuures avalike asutuste ja käitiste, samuti ametlike korporatsioonide teenistuses seisvate isikute kohta antakse selleks erieeskirjad. Edasi antakse määruses juhendeid õhukaitse naturaalsoorituste, õhukaitsekohuse käitumise, ehituslike abinõude, pimendamise, kolikõrvaldamise, varustuse soetamise jne. alal.

Tahtlikult või ettevaatamatult selle määruse rikkujad langevad rangete karistuste alla ja politseiasutustele on antud õigus isikuid sundida õhukaitsekohustuste täitmisele politseiliste vahenditega.

Riigikomissarid on õigustatud andma kokkuleppel pädevate õhujõudude asutustega käesoleva määruse teostamiseks vajalikke õigus- ja halduskirju, kusjuures nad võivad oma õigusi üle kanda ka kindralkomissaridele.

Napoleon 10.000 korda

Napoleonist on kirjutatud enam kui 10 tuhat raamatut. On välja arvestatud, et tema surmast saadik 1821.a. on iga 105 tunni järele valminud tema kohta uus teos.

Kalurkonna 6 kuu püüginorm täidetud

Preemiapunkte saanud kalureile valgustuspetrooli

Kalandusaasta esimese kuue kuu kokkuvõtted — aprillist kuni septembrini — näitavad, et kalurid on suutnud täita poolaastaku püüginormi. Kuigi suveperioodi — juuli, augusti ja septembri kuu — kalapüük ei olnud ilmastikuoludest tingituna kõige õnnelikum, kuid seevastu oli kevadperioodi — aprill, mai, juuni — kalasaak ületanud hea saagi tõttu tublisti normid, mistõttu poolaasta keskmine näitab püüginormidest isegi väikest ülejääki.

Suveperioodi kokkuvõtete järgi ületasid kolme kuu toodangunormi Eesti Kalurite Keskuse Tartu ja Tallinna harukontorite piirkonnad, kuna teistel piirkondadel jäi normist puudu. Kahe perioodi kohta kokku näitavad paremat kalatoodangut Rakvere, Haapsalu ja Narva harukontorite piirkonnad.

Märkimisväärne on, et suveperioodi kalapüügil jäi võrreldes eelmise aasta sama ajavahemikuga vähemaks peamiselt angerjate, lõhede, lestade, kilu ja räimede saak, kuna silmusid püüti seevastu neli korda suuremas koguses.

Kalurkonnal on praegu käsil sügisperioodi — oktoober, november ja detsember — toodangunormi täitmine. Praegu paistab, et oktoobri kuu ei näi täitvat kalasaagi osas temale pandud lootusi. Ebasoodsate ilmade tõttu lahkus kilu rannast kaugemale, ja hooajapüük esialgu ebaõnnestus. Sellele vaatamata ei lase kalurid päid norgu, lootes kahelt järgnevalt kuult paremat ilmastikku ja paremat saaki.

Eesti Kalurite Keskusel on korda läinud hankida kalureile ja kala vastuvõtu punktidele oktoobri ja novembri kuudeks vähemal määral valgustuspetrooli, mis jagatakse neil kahel kuul preemiapunkte saanud kalurite vahel vastavalt preemiapunktide arvule. Juhend petrooli jagamiseks on kalurite ühistule juba välja saadetud.

Koos Ühistute Liiduga korraldab Eesti Kalurite Keskus 6.—11. detsembrini Tallinnas kalurite ühistute raamatupidajaile kutselise täiendamise kursuse.

Kahe panga ametnikkude sõprusõhtu Paides

Laupäeva õhtul toimus Paides kohalikkude „Notenbank'i“ ja Eesti Panga osakondade teenistujate omavaheline koosviibimine, mis oli mõeldud sõprussidemete tihendamiseks ühisel alal töötajate vahel. Koosviibimisel esines sõnavõtuga „Notenbank'i“ juhataja, riigisakslane üleminspektor hr. G ö h r e, rõhutades saksa ja eesti sõdurite sangarlikku relvavendlust ja ühiseid võitluseideaale, soovides sama vaimu jätkuvat süvenemist ka tsiviilelanikkonnas. Eestlaste nimel vastas kohaliku Eesti Panga osakonna juhataja hr. N o r m e t. Kogu õhtu möödus üldiselt väga meeleolukullaselt ja harmooniliselt, jättes kõigile osavõtjaile parima mulje.

Esimesi põllumehe tarkusraamatuid

„Põllumehhe nõuandja kuida madest keige suremat kassu võib sada“

Üks varasemaid põllumajanduse nõuande ala raamatuid on kellegi M. J. sulest 1866. a. Tartus ilmunud „Põllomehhe nõuandja kuida madest keige suremat kassu võib sada.“ Selle möödunud sajandi põllumehe käsiraamatu sissejuhatavas osas pöördub autor kohtumeeste ja külakoolmeistrite poole, et nad siis, kui neil aega on, võtaksid oma seltsi mõistlikke põllumehi ja et koolmeister loeks neile sellest raamatust ette. Kõnesolevas teoses on peale põllumajanduse leidnud käsitlust mitmed muud majapidamisharud, pole unustatud isegi usuasju. Sissejuhatuses „(Eeskõne“) lausub autor, et see raamat on kirjutatud sellepärast, et on suuri puudusi linategemise ja harimise juures.

Autor alustab kartulikasvatusega ja leiab, et lina on kartulite järel kõige kasulikum teha, sest ta olevat mitu peremeest rikkaks teinud.

Eestimaa, s. o. Põhja-Eesti, peremehed ei suutvat selles asjas küll Liivimaa, s. o. Lõuna-Eesti ja Põhja-Läti, peremeestele järele jõuda, kuid Põhja-Eestis olevat sääraseid peremehi, kes aastas linast saavat 100 ja veel rohkem rubla sissetulekut.

Seejärele läheb autor mitmesuguste teiste küsimuste juure, et lk. 107. jälle minna lina juure tagasi, ja ütleb, et 40 aastat tagasi pole lina igal pool Türi kihelkonnas kasvanud, nüüd aga kasvavat ta seal igal pool, nii et rahvas saavat seal aastas, kui linakasv hea, 20.000 rubla. Paidest Rakvere poole pole tahtnud lina kasvatada ja sealne rahvas on koguni lina omatarbeks ostnud Paide laadalt ja Türi kihelkonnast, kuid nüüd toodavat sealt lina juba müügile.

Autor jatkab, et kui Tallinnamaa vakamaa, mis olevat pool Riia vakamaad, hea keskmise saagi juures peale seemne annab 4 tera, 4 Tallinna vakka otri, vakk a 1 rbl., teeks see ainult 4 rbl., linu aga võivat sellelt maalt saada 8 leisikat (a 20 naela), a $2^1/_2$ rbl. leisik, mis teeks 20 rbl. hõbedat. See oleks 5-kordne vahe võrreldes odrasaagiga. Ta kirjutab: „Kes tööd kardab, ütleb: „linnade jures on paljo tööd“. Tõssi on küll; agga armas on üks tö tehha, kelle eest rahha julgeste tuleb.“

Autor teeb vahet hea ja halva lina vahel, õpetab, kuidas põldude juures uus väljade jaotus, s. o. külvikord, läbi viia, käsitab siis linamaa valikut, harimist, külviaegu, linade kitkumist, linapeode suurust, lina sugemist, linade leotamist, pleekimist, masindamist jne.

Need õpetused linakasvatamise ja -tegemise kohta on kirjutatud Põhja-Eesti jaoks, mis on ka mõeldav ja arusaadav, sest Põhja-Eestis oli linakultuur hoopis nõrgemalt levinud kui Lõuna-Eestis, kus ta Viljandimaal ja Kagu-Pärnumaal oli saanud üldiseks nähtuseks ja väga tähtsaks sissetulekuallikaks juba enne teoorjuse seaduslikku lõppu.

Lõuna-Eesti linakasvatavad alad olid hoopis jõukamad kui need, kus lina veel ei kasvatatud. See pidi mõjuma Põhja-Eestilegi. Kuid Põhja-Eestis ei levinud linakasvatus kaugeltki nii nagu Lõuna-Eestis, kus linakasvatamises oli juhtivaks meheks Viljandimaa ja Kagu-Pärnumaa mulk, ja kui mulk võõrsile siirdus, siis oli temal esimene asi koha päriseks ostmise ja ostulepingu sõlmimise järele hästi palju linu maha teha.

Mulk tegi linadega tõesti imet. Talu talu järel läks just Tartumaa peremeestelt, ja just viljakamail aladel, mulkide kätte, aga ka tartumaalased õppisid lina kasvatama, ja õige kiiresti, kuna Põhja-Eestis jäi lina ka edaspidi mullastikuolude tõttu tagaplaanile ja kartul tõusis seal rahahankimise abinõuna esikohale.

Muidu on selles teoses veel mitmesuguseid nõuendeid. Näiteks, et virtsaveega kartuliseemet kastes ja sellele kipsijahu peale riputades see kasvamisel jõudu saab ja et kartuliseemet harvem maha külvates sellest kasu on. Ka õpetatakse, kuidas kesale segavilja teha, kirjutatakse viljaseemne arendamisest, heinamaade kevadise söötmise kahjulikkusest ja nende eest hoolitsemisest metsakasvatamise läbi.

Autor leiab ka, et kui tööhärgi ja -hobuseid pügada, et nad siis rammu juure võtavad ja tugevamaks lähevad.

Autor kõneleb ka põldude kraavitamisest, kividest puhastamisest, eriti just salakividest, siis perede (s. o. talude) õuede puhtakspidamisest ja hoonete koristamisest, et see on peremehe au, ja kuidas hoonetele puukorstnaid peale panna, kuidas hoida tulikahju eest.

Tähelepanu on pöördud ka põllumeeste vankritele. Autor peab nelja rattaga vankrit kasulikumaks kui kaherattalisi, Soomes kasutusel olevaid kaarikuid, koormaveol kindlasti aga nelja rattaga vankrit.

Autor peab põllumeestele vajalikuks põllumeeste seltse, nimetades neid abitult „Eesti põllomeeste arropidamisse seltsid“. Neis pidid põllumehed tulema omavahelisteks aru- ja nõupidamisteks kokku.

Autor leiab, et see peaks järgmiselt toimuma. Alguses tuleksid kokku ühe valla („valdkonna“) põllumehed oma koolimajasse, kus siis aru antakse sellest, mis põlluharimisel kasulik on olnud. Selleks pidavat nad eneste hulgast valima ühe „peaperemehhe“, s. o. esimehe, kes siis „kokkutullemist seab, ja neid asjo, mis tarvis, toimendab, ning ka sedda asja nimmetab, mis ülle arro saab petud ja temma lubba möda agga üks võib räkida; tahtvad keik ühtekokko juttustada, kes siis võib arro sada“.

Seltsil pidavat koosolekute protokollimiseks olema ka sekretär. Autor leiab veel, et külakonna seltsid võiksid liikmeks võtta ka võõraste valdade targemaid põllumehi või nende esimehi („peaperremehhi“) jne.

Tähelepanu on pöördud ka raamatukogude ja pühapäeva pühitsemisele.

Igas vallas („valdkonnas“) peaks raamatukogu olema, kuhu algul võiks osta raamatuid vallalaeka rahaga. „Ostetagu kõige tarvilisemad põllu asjast kõnelevaid“. Raamatukogust ei tohiks puududa ka koduarst ja kooliraamat, mis vajalik koolilastele; seal peaksid olema ka vaimulikud raamatud, kõigepealt jutlusraamat. Koolimajas tulevat pidada igal pühapäeval jumalateenistusi.

Vallakohus pidavat hoolitsema selle eest, et pühapäeval ennelõunal kõrtsid kinni oleksid ja iga mõistlik inimene soovivat, et laupäeva õhtul kella 7 peale viina müümine kõrtsides lõpetatakse.

Käsitlus teoses on meie aja seisukohast vaadatuna õieti naiivne. Tundub abitust, selguse puudust, ka loogika puudub selles, et süsteem üldse puudub ja autor järsku ühe aine juurest teise juure kargab, mis muidugi võtab käsitluselt selguse. See teos pole põllumajanduslik käsi- või õpperaamat tänapäevases mõttes. See on säärane „nõuandja“, nagu neid koostati või peeti vajalikuks tolleaegseis lihtsais oludes, kui kõneldi ühes ja samas teoses nii väga mitmest eriküsimusest.

Juba raamatu tiitelleht osutab sellele, seal seisab „Põllomehhe nõuandja kuida madest kõige suremat kassu võib sada ning mu tähhelepanneminne põlloharrimisest ja maeapidamissest ja mõnned vaimolikkud sõnnad ellu ja hinge heaks meletulletamisseks“ (Väljaantud Eesti põllo-meeste ning rahva kasuks ja Paide linna Eesti-koli ning kodduse missionitö heaks ühest sõbrast Järvamaalt).

See nõuandja kuulub tingimata meie esimeste põllumajanduse kirjandustoodete hulka.

Prof. H. Sepp

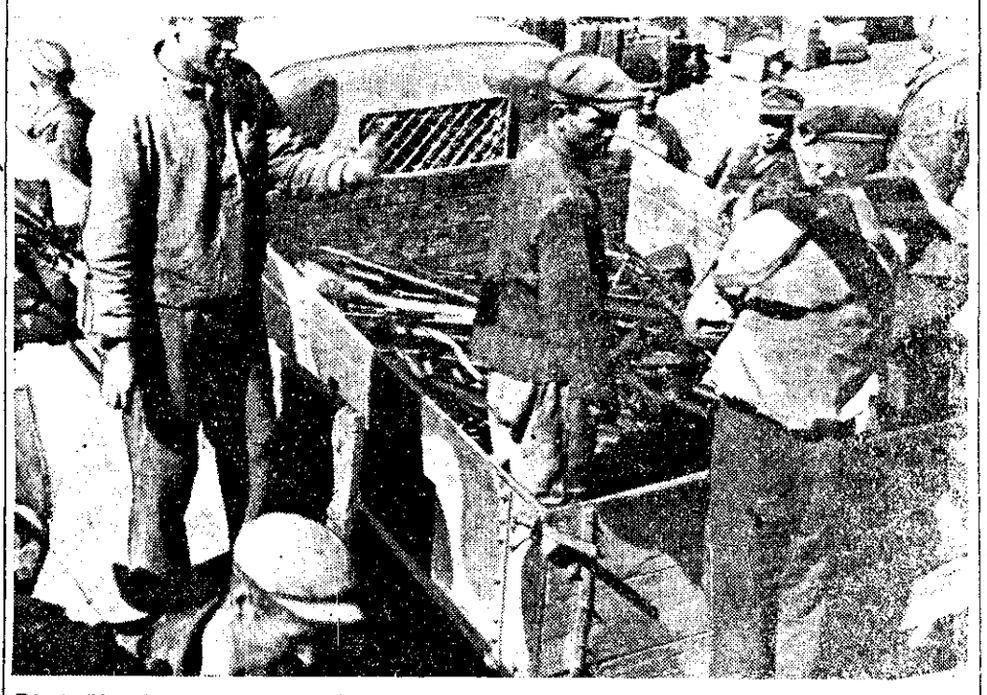

Rindelühendusega seoses evakueeritavatelt aladelt tuuakse ära igasugune sõjamaterjal, et midagi ei jääks vaenlasele. (PK. Lechleitner. Wb.)

Suguhanesid jaotatakse kanaliha vastu

Eesti Linnukasvatajate Seltsi poolt tuleb lähema kuu jooksul linnukasvatajaile väljajagamisele tuhat suguhane, kellede vastu linnukasvatajate peres tuntakse suurt huvi.

Huvitav on märkida, et just viimaseil aastail on meil kanakasvatuse kõrval tublisti arenenud hane-, pardi- ja kalkunikasvatus. Nii osteti asjaarmastajate poolt möödunud haudehooajal aktsiooni korras 940 hane-, 3016 pardi- ja 225 kalkunimuna, mis sugulindude soetamiseks hauduma pandi.

Järjest elavnev nõudlus lindude sugumaterjali järele sundiski Eesti Linnukasvatajate Seltsi astuma samme suguhanede saamiseks, nagu need ülaltähendatud arvus tulevad jaotamisele linnukasvatajate vahel.

Suguhanede saajad peavad hanede vastutasuks andma kanaliha vastavalt hane tapakaalule, kusjuures hane tapakaal arvestatakse 38 protsendiga eluskaalust. Suguhaned on peagu kõik juba ette ära jagatud, kuid osa lindude saamiseks võidakse siiski veel sooviavaldusi vastu võtta. Sellekohased avaldused tuleb saata maakondade põllumajandusametite juures asuvaile linnukasvatuse konsulentidele.

Hanede saajad kohustuvad hanesid pidama sugulindudena vähemalt kolm aastat ja järglastest müüma Eesti Linnukasvatajate Seltsile tuleval aastal kokku tuhat noort hane. Seega saab selts tänavu müüdud suguhaned tuleval aastal samas arvus noorlindudena tagasi.

Haudejaamade osas on tänavu valitsenud üldiselt elav tegevus. Kuigi lõplikud kokkuvõtted praegu veel puuduvad, on kindel, et tibutoodang ületas tänavu suuresti kõigi eelmiste aastate toodangu. Tänavu suurenes ka haudejaamade hulk niihästi suurte kui ka väikeste haudejaamade osas. Sissetoodud väikeste elektri-haudeaparaatide eeskujul valmistasid mõnedki linnukasvatajad endile ise aparaadid ja saavutasid nendega tegelikus töös häid tulemusi.

Elajalik mõrv Virumaal

Mõne aja eest mõrvati elajalikult Virumaal, Alutaguse vallas, Udrija külas taluperemees, tema õde ja kõrges vanaduses ema. Pärast oma veretöö sooritamist tuhnis roimar läbi terve elumaja, röövis elatistarbeid, rõivastusesemeid, jalgratta ja hobuse ühes vankriga.

Mõrvatu oli mõne nädala eest saanud lisatöötõu saamiseks varju ühelt teiselt töökohalt põgenenud vene sõjavangile. Kuna selliseid juhuseid, kus niisugused kergemeelsed peremehed oma ebasobiva külalislahkuse eest maksavad oma eluga, korduvait esineb, siis juhitakse ametlikult poolt sellele tähelepanu, et keegi ei annaks ühelegi sõjavangile peavarju kauemaks, väljaarvatud need, kes ei ole määratud tööle, kui see on hädavajalik aja võitmiseks lähemale politsei- või omakaitse asutustele teatamiseks, kes teostab põgenenud vangi vahistamise.

Dr. J. Aul antropoloogia ja rassiteaduse instituudi juhatajaks

Hiljuti asutati Tartu Ülikooli juures antropoloogia ja rassiteaduse instituut. Nüüd on selle juhatajaks määratud Tartu Ülikooli rektori poolt prof. dr. Juhan Aul.

Tartu ülikooli zooloogia instituudi vanemaks assistendiks on kinnitatud Arnold Jüris.

Mõne meelest ideaalne toimetaja

Saja aasta eest elas Ohio osariigi ühes küles ajalehetoimetaja, kes ei olnud mitte üksnes laduja, trükkija ja oma lehe jooksupoiss, vaid pidas ka kõrtsi. Peale selle oli ta külakooliõpetaja, ja miilitsaülem; ta paikas ka saapaid, valmistas essentse ja pille, ja kui pastor oli ära, jutlustas ta pühapäeviti. Ta kasvatas ühtlasi kartuleid ja sibulaid ja müüs neid. Aeg-ajalt teatas ta oma tellijatele, et lehe järgmise numbri ilmumine oleneb tuulest ja ilmastikust.

300 sõdurit kireval pärastlõunal

Teisipäeval korraldas Kindralkomissariaadi hooldusosakond Estonia Kontsertsaalis lõbusa pärastlõuna Tallinna haiglais ja puhkekodudes kosumisel viibivaile rindesõdureile. Kirevast pärastlõunast võttis osa 300 sõjaväelast kõigist Tallinna laatsarettidest ja puhkekodudest, kusjuures üks kolmandik kokkutulnud sõjaväelastest olid eestlased.

Estonia Kontsertsaalis olid sõdureile kaetud lauad, kuna lõbusa ja vaheldusrikka kava eest hoolitses Ringbääling oma tantsukapelli ja valitud solistidega. Meeleolukas koosviibimine kestis kaks tundi.

Peale üldkorraldaja, kelleks oli Kindralkomissariaadi hooldusosakonna juhataja dr. Schott, võttis koosviibimisest osa veel ERÜ peajuht O. Leesment]

Türgi vabariigi aastapäev

Ankara, 29. 10.(DNB) Türgi vabariigi 20. aastapäeva puhul pidas peaminister Saracoglu kõne, milles ta rõhutab selle päeva tähtsust.

20 aasta eest, nii ütles ta, murdis Türgi ahelad, saavutas vabaduse ja sõltumatuse, et ühineda riigiks, kes oleks üheõiguslik kõigi teiste rahvastega.

Tagasi vaadates kinnitas minister, et möödunud 20 aasta jooksul on palju saavutatud, kuid veel rohkem tuleb teha tulevikus, kusjuures teadus ja töö on siin parimaiks relviks.

Erakordne asend

Vaid üksainus linn asetseb otse ekvaatori joonel, mis muidu kulgeb kaudu merede, ürgmetsade ja kõrbete. See on Quito, ekvaatori järele nimetatud Lõuna-Ameerika vabariigi Ekuadori pealinn.

Hendrik Adamson

Võrdlusi

1. Värvud

Külaeided kokku saades —
tatata ja tatata,
noored-vanad nokutades —
tatata ja tatata.

Kaevnkünal kükitades —
tatata ja tatata,
läheb lahti lokitades:
tatata ja tatata.

Keegu puder põhja pajas —
tatata ja tatata,
karjugu laps lõhki maja —
tatata ja tatata.

Kepiga meest mõnd kui näevad —
atatat ja atatat,
varblastena lendu läevad —
atatat ja atatat.

2. Öökullid

Tõrab-jõrab tagant jõe:
„Hõ hõ hõi!“
Virgub vana paadimees,
kirgab randa vadides:
„Jõ jõ jõh,
panin piibule vaid sõe.“

Ent ei vaiki taga jõe:
„Hõ hõi hõi,“
puhutakse sääl kui sarve,
lükand liikuma paat-parve:
„Jõ jõh jõh,“
vastab vana: „õe no õe!“

Parve tüürib taha jõe.
„Hõi hõi hõi!“
üürgab üha hädahälin,
vastab varjat veteväli:
„Jõh jõh jõh!“
Tuhmub tajumine tõe.

Kaigub kuskil kaja kauge:
„Hõhõhõi. hõhõhõi,“
vaibub vastus rauga rauge:
„Jõ jõ jõ jõjõjõh.“
Läbi udupanga paksu
kuuled-luuled lainte laksu.

Korvetikapten Lüth, kes esimese ohvitserina saksa sõjalaevastikus sai kõrgeima aumärgi vapruse eest, tammepärja mõõkade ja briljantidega Raudristi rüütliristi juurde, oma abikaasaga Berliinis. (Wb.)

Petserimaa sõjakahjud 2,5 miljoni Ekr.

Petseris on selgunud sõjakahjude üldsumma, mil ulatub ligi 2.500.000 eesti kroonile, millest suurema osa — ligi 1,5 miljonit eesti krooni — moodustavad kaubanduslikud kahjud. Tööstuskahjud on seevastu ainult 350.000 eesti krooni, kuna transpordi- ja sideala kahjude suurus on 185.000 eesti krooni, kusjuures selle summa hulka kuulub ka kommunistide poolt põletatud Petseri jaamahoone väärtus.

Abiks Eesti sõnaraamatu tööle

Suurema eesti sõnaraamatu koostamisel on allakirjutanul korjunud sõnu ja küsimusi, mis täiendavat selgitust nõuaksid. Esitan siin rahvakeelt tundvale üldsusele neist osa ja palun nende kohta mulle andmeid saata, kas oma keeletunde põhjal või vanemailt, põlistelt kohapealseilt maainimestelt järgi pärides:

1. Missugune puu või põõsas on m a j a k a s (Pärnum.)? 2. Mis on katuse r ö ö v a n d u s (Viru)? 3. lapsed mängivad ja i l b a v a d (Vilj.)? 4. lapsed i l a t s e v a d tanumal (Vilj.)? 5. kalameeste k i m a v õ r k (Vilj.)? 6. heinakuhja s a a r d (Saare.)? 7. hunt ä i l i t a t i surnuks (Saar.)? 8. kaera h a p a t s hobusel (Võrum.)? 9. k u k u p ä e v tuleb (Setu)? 10 heinakuhja p ä ä k s e s (Saar.)? 11. püssi vants, -i (Vilj.)? 12. l a a n e m a t s i l e minema (Lõuna- Tartum.)? 13. mudane l a n n e (Võr.)? 14. ree l õ h a d (L. Tart.)? 15. heina a g i d (Saar.)? 16. Mis tingimustel antakse heinamaa n u u m a peale? 17. lina k u l a n d i d katusel (Läänem.)? 18. Mis värv on u r m, -i (Mulgim.)? 19. kangaspuude (telgede) s i k u t i d (Tartum.)? 20. ä m p tüdruk ä m b u b (Saar.)? 21. akna mastid (Tart.)? 22. tüdruk m o o g a t a b (Võru.)? 23. puu m u d u r a d (Võr.)? 24. p i n t s a k a s hobune (Saar.)? 25. vilja tera juba k i r j u t a b (Saar.)? 26. aias kasvavad n ä d s e l m o d (Võr.)? 27. päike on juba p a a r t ä i t üleval (Saar.)? 28. pukk v o s a b sarvedega (Viru)? 29. põõsad kasvavad l a s n a s (Mulg.)? 30. nahk jäi p u n e-kõvaks (Viru)? 31. kammitsa h e i d i k (Viru)? 32. r ü h k u n u d puna (Mulg.)? 33. see soo on igavene a p a t s e (Mulg.)? 34. pardi lennu n i b i d (L.Tart.)? 35. liha n i r v e n d u s e s (Võru.)? 36. ö e r g heinakuhi (L.Tart.)? 37. kõiega k i h n a m a (Viru)? 38. o p l a n e rõivas (Setu)? 39. õ r m i s t a teda minema (Tart.-Võr.)? 40. nulganaise p e h m i t u s (Setu)? 41. mõrra p u i b u s (Võr.)? 42. villu p a m b e l d a m a (Viru)? 43 p u u b e n a t mängima (Setu)? 44. kala r ä i d (räid) (omast.) (Võr.)? 45 kari on r ä p a s (Tart.)? 46. koer ä r m a s . . b (Viru)? 47. kedagi taga r ä t i t a m a (Setu)? 48. koer a l a t a b (Viru)? 49. juuksed on t i l b a t a t u d (L.-Tart)? 50. paadi, vene või laeva t õ õ t a d (Võr., Setu)? 51. t õ u t s a muhud (L.-Tart.)?

Vastustes palun nimetada sõnade esinemise koht (vald, küla), teate saatja nimi ja aadress. Kirjad saata allakirjutanu nimele Tartu, Hermanni 16.

Seniseid ja uusi andmetesaatjaid tänades ja tervitades

Andrus Saareste.

Virumaal 400 inimest metsatööl

Virumaal on metsatööde aktsioon arenenud seni hästi, kuigi aeg on veel varajane ja maaelanikel on rohkesti tööd põllutööde lõpetamisel ja viljapeksu teostamisel.

Senistel andmetel viibib praegu Virumaal metsatöödel 400 isikut, kelledest paljud on oma raietöökohustuse juba sooritanud.

Kuldleer Haapsalus

Laupäeval lõppes Haapsalus luteriusu koguduses nn. kuldleer, millest osavõtjad on kõik juba varem leeris käinud. Sellest leerist võttis pidevalt osa 200 koguduseliikme ümber, kuid osavõtjaid oli ka väljaspool kogudust. Algul oli leeris osavõtjaid mehi võrdlemisi vähe, kuid leeri kestel suurenes nendegi arv.

Hein, Pitt ja rumal asi

SS-PK. — „Küll on rumal lugu“, ütles Hein mõne kuu eest, kui ta sai ühe kirja ja Pitt teda ootamatult üllatas oma ilmumisega selja taha.

— „Hein, sa oled kirja saanud?“ küsis Pitt, võttes istet laskemoona kasti otsas.

— „Jah“, ütles Hein hingeldades, nagu armunud poisike, „ja mis kõige selle juures veel rumalam — ühelt tütarlapselt!“

No see oli alles pomm. Pitil purskus imestusest tükk tubakat piibust ja parem käsi lajatas vastu kasti selga.

Nii see siis algas mõne kuu eest, nagu juba öeldud, — see rumal lugu. Kuid see tõi ka päikesepaistet. Seda tundsid kõik punkri kaaslased, kellega Hein koos oli. Ja kui Hein jälle kirja sai sellelt tütarlapselt, siis tundsid kõik rõõmu, nagu oleks see kiri saadetud neile, ja veel Ilse Wernerilt. Nüüd oli siis lõppeks jälle saabunud pööre. Pitil oli ka varem üks tüdruk, kellesse ta oli armunud. Need olid õnnelikud päevad siis tollal. Hein vilistas uusimaid filmi šlaagereid ja kaunistas punkri seinu keeruliste ja huvitavate kääriliõigetega. Kuid liivale oli Hein ehitanud oma armastuse. Pruut elas tal sadama lähedal ja siis ükskord saabus Heinile väike pakike, milles oli lahkumistervitus ja kihlasõrmus — tüdruk oli läinud ühe meremehe kaenlasse. Hein oli löödud. Nagu tume vari liikus ta nüüd ringi. Kõik sõbrad pidasid nõu, mis nüüd teha. Nii ei võinud see edasi minna. Oli ju Hein nende kõigi hea kamraad. Kiruti koos kõiki naisi, eriti aga neid hamburglasi, kes Heinile niisugust mängu olid mänginud.

Vahepeal oli siis jälle kõik muutunud ja vanad haavad paranenud. Heinil oli jälle tütarlaps. Sellel tüdrukul pidi olema ikka haruldane stiil, sest Hein luges tema kirja suurima mõnuga isegi püssipuhastamise ajal ja täide tagaajamisel. Ka voodisse minnes ei saanud ta sellest aardest lahkuda. Kuid pilti sellest tüdrukust polnud sõbrad näinud, temake polnud pilti lihtsalt saatnud. Sellepärast siis ütles Pitt ühel õhtul:

„Kindlasti mõni väljaspool abielu sündinud kaardimoori tütar, kõverate jalgade, kõõrdsilma ja soolatüükaga lõua otsas.“

Keegi ei suutnud naeru pidada, isegi Hein ei saanud pidada oma müristevat naeru, mis kajas üle punkri.

Siis tuli ühel päeval kompanii ülemalt teade, et üks mees saab minna puhkusele. Õnn naeratas Heinile. Nüüd hakkas Hein kohe valmistuma ärasõiduks. Ostis rechnungsführeri käest veel karbi habemeajamise kreemi ja ajas suurima mõnuga peegli ees habet. Siis tegi külaskäigu kompanii rätsepale ja andis kahekümne sigareti eest oma kuue ümber teha. Taljet pidi olema!

Kamraadid piirasid teda igast küljest, kui ta oma asju pakkis.

— „Kuule, Hein, kus elab õieti see sinu tütarlaps? Rääägi“ — küsis Pitt.

— „Tead juba isegi, et Berliinis, ütlesin juba kord“, vastas Hein külmalt, jätkates pakkimist.

— „Berliinis? Seal elan ju minagi . . .“

— „Aga mitte Kremeni tänaval“, arvas Hein.

— „Mis?“ ütles Pitt toolilt tõustes, „Kremeni tänaval? See ei saa olla tõsi!“

„No klaar, seal ta elab“, sõnas Hein, jätkates rebenenud nööri.

— „Inimene, seal elan ju minagi! . . .“

— „Aga mitte majas number viiskümmend kaheksa“, vastas Hein ja haaras pakirihma järele.

— „No muidugi viiekümne kaheksas, kaks treppi üles . . .“

— „Ära valeta!“

— „Ei — miks?“

— „Kuna sa elad siis temaga koos, sina . . .“

— „Kuidas ta nimi on?“

— „Tont ja tuline, Lehmann, — see on ju tihti esinev nimi!“

— „Ei, ma mõtlen eesnime?“

— „Gerda“!—„Siis on ju see minu õde!“

Pitt trummeldas sõrmedega laual. Kõik kamraadid vaikisid, imestusest suud ammuli. Siis võttis Pitt taskust ühe pildi ja asetas selle Heini ette.

— „On see tema?“

— „Jaah!“ kostis Hein tasa hingeldades ja pilti õrnalt sõrmede vahele võttes nagu oleks see seebivahust.

Seal paiskus üks korraga jõuliselt lahti.

— „Hein, tule ruttu, veoauto hakkab juba minema!“

Kiiresti kraamis Hein veel oma koli kokku, haaras pakid, seljakoti, püssi ja peitis tasku pildi. Sõbrad aitasid pakke selga.

Siis ulatas Pitt ühe paki.

— „Võta see kaasa, Hein. Munad ja muu kraam — kihlusekoogiks kulub ehk ära.

Hein pöördub veel lävel ümber.

— „Ütle, Pitt, kätt südamele pannes, et sa teadsid sellest juba varem.“

Siis purskusid kõik naerma. Nad otse röökisid, nii et kääriliõiked seintelt maha kukkusid.

„Rumal asi!“ ütles Hein, kuid südamest siiski õnnelik. Seal ta kadus laskemoonakastide vahel istudes kaugusesse.

SS-Kriegsberichter Fritz Busch.

Alusturvas mehhaniseeritud tootmisele

Turbaühistud tulevad ülemaaliselt ümberkorraldamisele. Turbal suur tähtsus kütte- ja väetisainena

Kütte- ja väetisainena omab Eesti loodusvaradest tähtsa koha turvas, seda eeskätt tagavarade rohkuselt ja laialdaste asukohtade kättesaadavuselt tarvitajaskonnale.

Kui arvestada ainuüksi seda, et tänavune masinturba toodang võimaldab 500.000 ruumimeetri küttepuidu kokkuhoidu, siis näeme siingi, milline tähtsus on turbal kütteainena.

Teisena on turbal suur tähtsus põlluväetisena, eriti laudasõnniku koguse tõstmisel, mille kasutamisele peaks nüüdsel kunstväetiselt kehval ajastul asuma iga põllupidaja.

Turba suurest osatähtsusest hoolimata ei ole meie majanduselus selle kasutamiseks kaugeltki kõike ära tehtud ja selle ala organiseerimisel seisab ees hulk tööd.

Aluspõhuks küllaldasel määral turvast kasutades on turba abil aasta jooksul võimalik hävimisest hoida ära veise kohta 10—14 kg lämmastikku. Kui see kokkuhoiu norm korrutada ülemaalise karjaarvuga, siis saame lämmastikväetisaine kokkuhoiu tulemuse, mis on kolm korda suurem omariikluse ajal aastas sisseveetud lämmastikväetisest.

Laudasõnniku koguse kui ka kvaliteedi tõstmisel on turvas tõhusaks vahendiks, ja seda peamiselt tänu meie rikkalikele turbalademeile, mis oma laialipillatud asendi tõttu on erilise transpordiraskuseta põllumajandusele kergesti kättesaadavad.

Kütteturu korraldamise osas on hoolimata sõjaoludest tingitud raskustest masinturbatööstuse osa laiendatud, mille tagajärel kütteturba toodang näitab pidevat tõusu. Järgnevaks kütteturba tootmise hooajaks on ettevalmistusel mitmete uute masinturbatööstuste tööse rakendamine ja olemasolevate laiendamine ning mehhaniseerimine.

Põllumajanduse turbaga varustamine on meil jäetud talupidajate eneste hooleks. Turvas ta looduslikus asendis on kättesaadav igale majapidamisele piiramata kogustes.

Kui mõnel talundil ei ole turbasood oma talu piires, on tal võimalik saada seda kasutamiseks riigi turbasoode fondist. Sel kujul turbasoode kasutada andmisel eelistatakse üksikisikuile ühnguid. Ühiselt turba ülestöötamise mõte on leidnud tunnustamisi ka turbatarvitajate peres.

Koos teiste turvast tootvate põllumajanduslike ühistutega oli 1. aprilliks 1940 turbasood kasutamiseks välja antud ligi 1200-le ühistule. Seega olid turbaühistud meie ühistegevuses levinumaid organisatsioone.

Kuid tegelikult tehti selle suure arvu juures turba kasutamisel väga vähe ära. Paljud ühistud olid vähese liikmeskonna tõttu juba asutamisel määratud kiratsemisele ja neis ei saanud üldse kõne alla tulla mehhaniseeritud turbatootmine. Renditud rabaosa jagati lihtsalt ühistu liikmete vahel, kust siis igaüks omaette käsitsi turvast võttis. Selle tootmisviisi tulemusena on suur osa meie turbarabu kas täiesti või osaliselt rikutud, kuna kaevetud kohtades ei saa enam ette võtta mehhaanilist turbatootmist.

Teiseks on turbaühistute ülemaaline võrk väga ebakorrapärane. On valdu, kus turbaühistute arv ulatub üle 15, kuid samas on tervelt 46 valda ainsaühistuta.

Turvast tootvate põllumajanduslike ühistute ümberkorraldamise eeltöödega on algust teinud uuesti ümberorganiseeritud Turbaühingute Liit.

Ümberkorraldamise eesmärgiks on peamiselt senised tootmisjõuetud ühistud liitmise teel kujundada tootmisvõimelisiks tööstusliku iseloomuga koondusiks.

Moodsate sõjariistade vanad eelkäijad

Sõjad ja relvad on sama vanad kui inimkond. Sõjariistade liik, kuju ja toime, oli tingitud pealetungist, kaitsest ja igasugusest sõjataktikast. Koos üldise, eriti aga tehnika arenemisega arenesid ka relvad. Igal üksikul relval on oma arengukäik. Mõnel uuel relval oli juba vanal ajal lihtne eelkäija.

Tuli on etendanud relvana või relvade juures alati tähtsat osa. Olatää (428. a. e. Kr.) ja Delioni (424. a. e. Kr.) piiramisel tarvitati süütamisaineid ja süütenooli, mida loobiti piirajate ründamiskatuseile. 671. aastal leiutas üks Heliopose ehitusmeister Süürias, Kallinikos, n. n. kreeka tule. Surupritsi abil paisati vaenlasele vastu laastava mõjuga segu, mis koosnes väävlist, kivisoolast, vaigust, maaõlist ja põletatud iubjast. 678. a. hävitati sellega Väike-Aasias Kyeikos'e linna ees araablaste piiramislaevastik. 716. a. kaitsti tulepritsidega varustatud laevastikuga Bütsantsi.

941. a. hävitati sellega Konstantinoopoli ees venelaste liigellaevastik.

„Kreeka tuld" ümbritses terve vanik saagasid ning salapärasusi. Juba 5 saj. e. Kr. olevat tuletorud olnud leegiheitjaks. 1558. a. projekteeris nürnberglane Hieronymus Holzschuher leegiheitjaga varustatud soomusvankri kavandi, mis pidi „sülitama tuld eest ja tagant ka lohepeadele". Vanades kirjades räägitakse „tulisest kõuest." Veneetslased kasutasid seda tulirelva veel 1003. a. Bari piiramisel, 1078. a. kasutasid teda ungarlased Belgradi vallutamisel, 1082. a. kasutati seda Durosso lahingus normannide vastu ja 1085. a. Sevilla merelahingus.

Kuna tookord olid igasugused ehitised enamalt jaolt puust, mõjus sellise tule linnadesse viskamine laastavalt. Sealjuures kasutati veel n. n. tulepotte süütealnetega. Need olid siis esimesteks süütepommideks.

100 aastat enne meie ajaarvamist tundsid hiinlased n. n. piksevankrit, mis oli sõitev tulepottide ja pallide viskemasin.

Esimese langevarju mõtles välja Leonardo da Vinci (1452-1519), mida kasutati esmakordselt alles 1783. aastal Prantsusmaal. Sellele universaalsele geeniusele võlgneb kogu maailm tänu ka lennukipropelleri avastamise eest.

Paadua professor Giovanni Fontana leiutas 15. sajandil torpeedo. Seda relva tuli panna vees liikuma rakettidega. Õhus tarvitamiseks leiutas ta linnukujulised süüteraketid. Sellest ajast tuntakse signaalidena ka kaudepalle. Need olid soojaõhu-pallid.

Viskemasinat kardeti väga. Sellega visati piiratavaisse linnadesse raskeid kive ja roiskunud vett, et mürgitada kaeve, ka visati linna mesilastekorve, et tekitada kaitsjate hulgas segadust.

Püssirohu leiutamisega elustus kahurikunst. Püssirohu-kahurit kasutati esmakordselt 1331. a. rünnakul Cividalele Frisulis See relv oli pooleldi kahur, pooleldi püss. Teda süüdati hõõguva konksuga. Sihtimine oli aga veel võimatu.

Esimesed kahurid olid kaua nõrkade laengutega ja lühimaalise laskevõimega õhukesed puukahurid. Hiljem, kui võeti tarvitusele raud ja vask, lasti 10-naelalisi ja 10 sm. läbimõõtudega kuule. 14. sajandil ilmusid välja suured kivipüssid. 1377. a. kasulati püssi, mille kuuli raskus 450 naela. 1388. a. tõusis nende kasv 560 naelale.

Kuni 16. sajandini ehitati „kahurid" õigete kogemusteta. Alles siis lülitus siia teadus. Siiindrikujulised torud asendati koonusekujuliste torudega, et siis minna tagasi esimese kuju juurde. Tannebergi lahingus 1410.a. osutusid nad oma raskepärase liikuvuse ja käsitamise tõttu kõlbmatuks. Keiser Maximilian lõi selles kahurite-segaduses uue süsteemi. 1524.a. ilmus esimene „saksa sõjakorraldus", milles oli esitatud väga mitmet liiki kahureid nn. müüripurustajaid, ööbikuid, mõrva-ussid, narrid, jahikull purustajad jne.

Tagantlaetavaid kahureid kasutati esmajoones ainult laevadel. Need lõid ennast varsti üldiselt läbi. Rootsi Gustav Adolf tõi endaga kaasa n.n. nahkseid kahureid, mille vasest torud olid nahaga üle tõmmatud.

1650.a. oli saksi ja preisi kahurvägi Euroopas parim. Suur kuurvürst moodustas kahurväest iseseisva üksuse. Friedrich Wilhelm I ajal juhtis kindral Linger nende relvade laialdasemat väljaehitamist. 1870/71.a. sõjas aitas saksa parim kahurvägi võiduks otsustavalt kaasa. Ootamatult arenes kahurvägi ja igasugused tulirelvad esimeses, eelkõige aga teises, praeguses maailmasõjas. Tänapäeval on kahurvägi liigitatud omaette gruppi, kuid teda kasutavad ka teist liiki grupid: jalaväel on jalaväekahurid, kaevikumüüserid jne., õhurelvade hulka ei kuulu mitte ainult tõrjekahurid, vaid ka pardakahurid.

Nii pealetungi- kui ka vastulöögi relvad arenevad ikka edasi, samuti muutuvad pealetungi- ja kaitsemeetodid.

Raadio

TEISIPÄEV, 2. NOVEMBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek). 7.00 Päevauudised saksa keeles 7.15 Rõõmus algus (mgn. ja hpl.) 8.30 Põllomeestele: Lina külvise hankimisest ja hoidmisest (Linakasvatuse inspektor Juhan Võrk). 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Muusika ennelõunaks (mgn.) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (Ühe kaitsepataljoni puhkpilliorkester ja hpl). Ülekanne Riiast. 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Ajaviiteks (ülek. Hamburgist ja Münchenist). 15.30 Muusika pärastlõunaks (Ringhäälingu suur orkester juh. Leo Tauts ja hpl). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 „Laevahukk", Jüri Parijõe jutustusest „Laevapoisi päevilt". 18.20 Mängib Albert Vossen (hpl). 18.30 Aja kaja. 19.00 Saatekava veste. 19.15 Rindereportaaže (ülek., saksa keeles). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Rinne ja kodumaa). 21.00 Päevauudised Ainult Tartu: 21.15 Kontsert (ülek.) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

KOLMAPÄEV, 27. OKTOOBER 1943.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (ülek. Königsbergist ja Luksemburgist). 8.30 Hommikuhardus: „Kasuta aega, see möödub kiirelt." 8.45 Päevauudised. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Tempo! Tempo! (Ringhäälingu tantsukapell, juh. Leo Tauts). 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (hpl.) 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.20 Operetist operetini (mgn. ja hpl). 16.00 Muusika pärastlõunaks (mgn. ja hpl). 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 17.15 Kirev meloodiatepärg (Ringhäälingu ajaviiteorkester, juh. P. Karp). Saate kannab üle ka Riia ringhääling. 18.00 Eesti ja saksa kultuur (4): Saksa ooper Eestis (Dr. Carl J. Brinkmann). 18.15 Väike vahemäng (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 I Kammermuusik-õhtu Tallinna kontsertide sarjest 1943/44. Kaast: Roland Perit, metsasarv, Karin Prii-Raudsepp, klaver, ja Ringhäälingu keelpillikvartett („Estonia" kontsertsaalist). 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Kirev tund Ringhäälingu tantsukapelliga L. Tautsi juhatusel ja solistid). 21.00 Päevauudised. Ainult Tartu: 21.15 Kontsert (ülekanne) 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Lõputud vangidekolonnid annavad tunnistust, et saksa väed säilitavad ka idarinde taandumistõikumistes oma lõõgijõu. (PK.-sõjakirj. Bauer. Wb.)

400 tundi tõrjevõitlust

SS-PK.— Üheksateistkümnes hommikhämarus valgustas nõrgalt meeste nägusid kaevikus. Kaheksateist päeva eest oli SS-soomusgrenaideride divisjon „Viking" asunud siia lõiku, tulles kuskilt lõuna lõigust. Nüüd olid nad päevad ja ööd kibedais tõrjevõitlusis. Hoolimata sellest, et nad lamasid märjal pinnasel, määrdunud tolmust ja muust risust, pidasid nad ikka veel vapralt vastu ja hoidsid kindlalt käes meie positsioone. Päeval kibedad võitlused, öösel valvas vahikord. Nende silmad valutasid alalisest valvusest, nende käed, mis alati hoidsid käes relva, olid viimseni pingutatud. Raske oli lõuna ajal lusikat käes hoida. Üle nelja-saja tunni on nad asunud juba sellel liinil kõige tulisemas lõigus, järjest on neid ähvardamas häving.

Nad on siin enamasti ühest pioneerkompaniist, kes täidavad nüüd peaaegu tavalise jalaväelase ülesandeid. Nende kaevikud on 50—100 meetrit eemal raudteest, ühes hävinenud aias suure teederisti kohal. Punkris, hävinenud jaamahoones, asub kompanii võitluspunkt. Hämaras ja kitsas ruumis laua taga istub kompaniiülem. Kõik on siin vaikne, ainult vahetevahel kostub ühetooniline telegraafi pii-piip. Ülemuse pea toetub tooliseljale, silmad on kinni vajunud. Väljast kostub laskmise raginat. Tema ees põrandal, laua all lamavad veel kaheksa-kümme meest.

Tumedad sammud kostuvad välisukse juures, üks mees tormab tuppa: „Nad tulevad jälle, untersturmführer! . . . Öösel on nad kuni viieteist meetri kauguseni jõudnud, ja seal vasakul tiival von Eicki juures on nad juba läbigi tunginud! . . ."

Mehed põrandalt kargavad üles. Untersturmführer ärkab tukastusest. Ta on veel noor mees, umbes kahekümne kolmene, kuid praegusel momendil võib ta näo järgi välja lugeda vähemalt nelikümmend.

„Vahest teate ka kui suured on nende jõud!"

— „Seal näib üks pataljon mängus olevat, untersturmführer!"

Kiiresti haarab untersturmführer püstolkuulipilduja järele, nii et laual olev klaas veereb maha ja puruneb tükkideks. Kähku tormavad mehed välja. Jõudnud maja nurgani, sattuvad nad üllatuslikult kuulirahe alla. Bolshevikud on jõudnud juba üle raudteetammi. Kaksteist meest seisavad tihedalt maja seina varjus. „Meie mehed on nähtavasti ikka veel oma positsioonidel. Asi on selge: me peame neile veelkord näitama, kuhu nad kuuluvad. Kas pole nii, Cristian?!" Untersturmführer heidab kiire pilgu oma meestele ja käsutab siis kindlalt: „Vastupealetungile!"

Sellal, kui ühed kuulipildujaga tormavad maantee suunas, et sulgeda lahtist läbimurru-kohta, ruttavad teised küla taha, et riivistada seda läbimurdnud salka. Peagi sattuvad nad vaenlasega kokku lähivõitluses. Löövad nad tagasi, kuid ainult kakskümmend-kolmkümmend pääseb nendest tagasi raudteetammini, ülejäänud jääb sinna lebama, või jookseb kui peatu kari varju otsides ringi, langedes meie kätte.

Ühe keldri sissekäigu juures, meloonipõldude taga seisab untersturmführer. Tema teraskiivri ääre alt paistab selgesti valge sideme silmatorkav äär. Vasakul põsel torkab silma tume laik. Viis sammu tema ees lamab okastraadi puhmas üks vene komissar. Tema palit ja muld pea all on kaetud paksult verega. Viiskümmend meetrit eemal haamerdab kuulipilduja oma vaianguid.

Vaenlane on tagasi tõrjutud ja läbimurre likvideeritud, kuid ta saadab üha uusi jõude tulle. Järjest tihedamaks läheb vaenlase tuli. Granaate lõhkeb üksteise järele. Seal langeb üks kuulipilduja lähedusse. Kõrge muldsammas paiskub ülesse. Kuulipilduja juurest kerkib üks mehe kuju ja hakkab lähenema kompaniiülema suunas. Haavatud. Aeglaselt edasi töötades jõuab ta oma ülemuse juurde, võtab valveseisaku ja esineb: „Bayer, peahaav . . . Istuvad seal puude otsas . . . Nii nopivad nad meid kõiki veel ära . . ."

Untersturmführer seisab sõnatult tema ees, et näib nagu midagi ootavat, pilgud puurivalt haavatu kahvatul näol. Ta tunneb kõiki oma mehi. Ta teab kõik, mida tema meestel on tulnud läbi elada. Tunneb neid kriitilisi momente, kus närvid viimseni pingul olid olnud. Kuid ta teab ka oma meeste võitlusindu, kes panevad mängu kõik, et sõdida oma vaenlase vastu Juhi nimel. Nad sõdivad nii kaua, kuni suudavad veel relva käes hoida.

„Kes jäi nüüd kuulipilduja taha? Kui palju jäi teile veel laskemoona? Kas vajate veel käsigranaate?" — küsib untersturmführer haavatult. Ta nägu muutub tõsiseks, kui kuuleb olukorda, kuid siiski ei kaota ta oma rahu. Ta talutab haavatu alla keldrisse. „Pole viga, varsti saame sellest üle. Pisut kannatust ja haav on seotud!" Ta võtab oma rinnataskust sidemepakikese, ja selle aja sees, kui ta seob, laseb ta mehel veelkord kirjeldada seisukorda seal ees. Siis tormab ta välja ja laseb kuulipildujal tagasi tõmbuda kakskümmend meetrit, teeb korralduse haavatu koheseks tagalasse saatmiseks ja uue mehe asemele saatmiseks kuulipilduja juurde.

Südaöösel asus kompanii teele uuele positsioonile ühe jõe kaldale. Untersturmführer oli võtnud oma kiivri peast ja hoidis seda põlvedel. Heledalt paistis silma valge side otsaesisel.

SS-sõjakirjasaatja
Otto Heinrich Moser.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

Paide Gümnaasiumi ja Kaubanduskooli oli käesoleval aastal erakordselt suur tung. Nimetatud asjaoluga arvestades võimaldas Haridusdirektoorium paralleelklassi avamise Gümnaasiumi I-le klassile, kuhu mõningate vabade kohtade tõttu võetakse lähemail päevil vastu uusi õpilasi.

TEADAANNE

Energiamajanduse määruse §§ 7 ja 12 põhjal Idaalal 4. juunist 1942 (VBl. RKO, lk. 118) teen Idaala riigikomissari nõusolekul korralduse järgmisteks voolukitsendusteks Eesti Kindralkomisaariaadi piires kehtivusega 1. novembrist 1943 kuni edaspidiseni.

1. Kauplused, bürood, lokaalid, käsitööstuslikud ja muud väikekäitised kuni 5-kilovatilise (incl.) installatsiooniga.

Voolutarvidust tuleb valgustustugevuse või vastavalt valgustuspesade või motoriseeritud masinate arvu piiramisega sedavõrd piirata, et ta ei ületaks 60 protsenti 1942. a. novembrikuu tarvidusest.

Kui on märgata normaaltarviduse ületamist, lülitatakse tarvitaja üheks kontrollperioodiks vooluvõrgust välja. Korduval ületamisjuhul võib tarvitajat jäävalt vooluvõrgust välja lülitada.

2. Majapidamised. Igakuine voolutarvidus jaotatakse kolme gruppi:

I grupp — valgustus. Vastavalt ruumide arvule antakse iga kuu kohta vabaks teatav arv kilovatt-tunde (vt. tabel 1. veerg). Ruumideks loetakse toad ja köök. Kõrvalruume, nagu vannituba, koridori, teenijatuba, eeskoda, verandat, pesuööki, pööningut, keldrit ei arvestata.

II grupp — väikesed soojendusaparaadid. Väikeste soojendusaparaatide (triikraud, keetja, soojendusahi jne.) tarvitamiseks antakse iga majapidamise kohta vabaks kindel paušaalarv kilovatt-tunde. (vt. tabel, 2.veerg).

III grupp — elektripliidid. Majapidamistele elektripliitidega antakse keeduotstarbeks 1. ja 2. veeru kohaselt iga majapidamise kohta kuus vabaks järgmine hulk kilovatt-tunde:

suured pliidid (3 plaadiga ja praeahjuga) 90 kWh; suured pliidid (3 plaadiga ja praeahjuta) 70 kWh; kaksikkeeduplaadid 45 kWh.

Eelduseks on siin keeduvõimaluse puudumine puu-, turba- või põlevkiviküttega.

Tallinn, Nõmme, Tartu

ruumide-arv	I valgustus kWh	II väikesed soojendus-aparaadid kWh	kokku I+II
1	5	8	13
2	10	8	18
3	15	8	23
4	20	8	28
5	25	8	33
6	30	8	38
7	35	8	43
iga järgmise ruumi pealt	2	—	—

Kõik teised linnad ja asulad

ruumide-arv	I valgustus kWh	II väikesed soojendus-aparaadid kWh	kokku I+II
1	2	1	3
2	4	1	5
3	6	1	7
4	7	2	9
5	8	2	10
6	9	2	11
7	10	2	12
iga järgmise ruumi pealt	1	—	—

Põllumajanduslike käitiste ja ühistute tarvidus määratakse **15 kWh peale talu kohta kuus.**

Riigimõisade voolutarvidus määratakse 60 protsenti 1942. aasta novembri tarvidusest.

Kui mõnes talus tuleb veel vilja peksa, siis tuleb voolusaamise palve esitada maakonna põllumajandusjuhi kaudu.

Selle korralduse läbiviimise üle valvavad Idaala energiavarustamise p. v. seltsi volinikud.

Kindlaksmääratud normaaltarviduse ületamisel lülitatakse tarvitaja üheks kontrollperioodiks vooluvõrgust välja. Korduval ületamisjuhul võib tarvitajat jäävalt vooluvõrgust välja lülitada.

Kindralkomissar Tallinnas
Koormisejaotaja
Gross, kaptenleitnant (ins.)

TEADAANNE

Seoses Eesti Kutsekogude juures asunud sotsiaalkindlustuseala likvideerimisega palutakse kõiki käitisi, üksikkindlustajaid ja kindlustatuid, kellel on sotsiaalkindlusalasse puutuvaid nõudmisi Eesti Kutsekogude vastu, need esitada Eesti Kutsekogude maakondlikele esindustele hiljemalt 31. detsembriks 1943. a. Pärast seda tähtaega esitatud nõudmised jäetakse Eesti Kutsekogude poolt rahuldamata.

Tallinn, 28. oktoobril 1943. a.
R. Karro
Eesti Kutsekogude komissarne juhat.

TEADAANNE

Paide Linnavalitsus teatab, et avaldusi jalatsitele (väljaarvatud tööjalanõud) võetakse avsta 1-10. novembrini s.a. Linnavalitsuse ruumes. Paide Linnavalitsus

TEADAANNE

Eesti Majanduskoja Käsitööstuse Peaosakond on vabaks annud Järva piirkonnas töötavatele registreeritud käsitööstureile piiratud kogus tööstuslikuks otstarbeks Trichloräthyleni. Nimetatud aine on määratud puhastusvahendina mitmesuguste metallosade puhastamiseks, kuna selleks otstarbeks Kindralkomissariaadi sellekohase korralduse põhjal mootorpetrooleumi ei anta.

Avaldused esitada Paide Tööstusliku Kutseoskuse Ameti nimele Paides, Tallinna tn. 58. hilj. 10. nov.

Järva piirkonna Ühenduse esimees.

TEADAANNE
asendamatuse kaotamise kohta 30. okt. 1943.

Meeskodanikele sünniaastaga 1925, kes kohustuslikud Eesti Omavalitsuse juhi korraldusel 26. oktoobril 1943 (Ametlik Teataja nr. 20, p. 76), kaotakse hiljuti läbiviidud asendamatuse menetluse alusel saadud asendamatuks tunnistamised, kohese kehtivusega.

Kindralkomissar Tallinnas
Litzmann
Tallinn, 30. oktoobril 1943. a.

TEADAANNE

Järva Maakoolivalitsus teatab oma eelmise korralduse muutmiseks, et Tapa Gümnaasium algab õppetööd 8. novembril 1943.a. endises Imastu invaliidide kodus.

Järva Maakoolivalitsus.

MÖÖBL. TUBA ehk kaasüüriliseks soovib noormees võimaluse korral kostiga. Tasu kokkuleppel. Kirjad slt. märgusõna ‚Tuba' all.

Armast abikaasat ja ema

Alma Krass'i

sünd. Kallmann

Sünd. 29. X 1902., surn. 30. X 1943.

mälestavad sügavas leinas

abikaasa tütrega

Matmine 3. nov. Paide Püha-Risti kirikus kell 13.00 ja Reopalu kalmistul.

Soovitakse osta või vahetada 3—4 a. LAPSE KALOSSID VÕI BOTIKUD. Teatada Pallole Koerus, tel. 5.

KAOTATUD SEINAKELLA (TIKATS) PERPENDIKKEL teel kellasepp Kärt'i juurde. Palun ausat leidjat vaevatasu eest tuua S.-Aia t. 19-4 E. Birkenile

KAOTATUD OSTURAAMAT, Paide vallavalitsuse poolt välja antud Salme Ümborg'i nimele, Paides umbes sept. k. algul. Leidjat palun leinst teatada Vodja p-ag. pk. 3 Ümborg.

VAHETADA bästikorras naisterahva jalgratas suure-na võrkraadio vastu. Teatada slt.

Toimetuse kõnetunnid igal tööpäeval kella 8—12, talitus avatud igal tööpäeval kella 8—17.30, laupäeval kella 8—13-ni. Kehtivad: kuulutuste hinnad: O—nr. 1 ja R—nr. 1. Aadressi muutmine 20 pennit.